

Leto XIX. Stev. 114

DIREKTOR BORBE:
VLAJKO BEGOVIĆ
GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
MIROSLAV VITOROVIC
UREJA UREDNIŠKI ODBORList izhaja vsak dan razen
petka. — Cena 10 dinarjevLjudska
PRAVICABORBA
GLASILO ZVEZE
KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE»LJUDSKA PRAVICA«
USTANOVLJENA 5. OKTOBRA
1934 • MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT DNEVNIK IN
TEDNIK, OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL. 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
• OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
KOT »BORBA« ZA SLOVENIJO

DRŽAVNI TAJNIKI ZA NOTRANJE ZADEVE REPUBLIK PRI MARŠALU TITU

Tudi na novi stopnji družbenega razvoja

izpolnjujejo organi državne varnosti svojo dolžnost

Bled, 14. maja

Predsednik republike Josip Broz-Tito je sprejel danes dopolne na Bledu državne tajnike za notranje zadeve vseh ljudskih republik z državnim tajnikom za notranje zadeve FLRJ Svetislavom Stefanovićem na čelu, ki so mu ob desetletnici ustanovitve Državne varnosti prinesli pozdrave in darilo vseh pripadnikov notranje varnosti naše države.

Sprejema so se udeležili podpredsednik Izvršnega sveta Aleksander Ranković, predsednik Ljudske skupščine LR Slovenije Miha Marinko, predsednik Izvršnega sveta LR Slovenije Boris Kraigher ter tovariši Ivan Maček, Ivan Krajačič, Slobodan Penzić, Uglješa Danilović, generalmajor Jeto Šasić in general Ljudske milice Andrija Pejović.

V imenu državnega tajnika za notranje zadeve in v imenu vseh pripadnikov državne varnosti je predsednik republike ob prihodu pozdravil državni tajnik Stefanović z naslednjimi besedami:

»Tovariš predsednik, čutimo se zelo počaščeni in srečni, da Vas lahko ob desetletnici ustanovitve Državne varnosti v imenu vseh uslužbenec sekretariata za notranje zadeve najtopleje pozdravimo. Predvsem pa bi se vam radi globoko zahvalili za vse, kar ste storili za našo službo od njenih prvih začetkov do danes.

Med osvobodilno borbo in ljudsko revolucijo, ki ste jo organizirali in vodili, je bila na Vašo pobudo in pod Vašim vodstvom ustanovljena naša notranja služba varnosti. Od tistih prvih dni do danes ste nam pomagali in Vaša skrb za izpolnjevanje, razvijanje in krepitev naše organizacije državne in javne varnosti ni prenehala.

Izredno močno čutimo v našem delu to Vašo skrb in pomoč in to nam daje še več moči in nas osrečuje, da lahko zdaj stopimo pred Vas vednega čela, ker smo izpolnili obveznosti, ki ste nam jih naložili. Naša služba notranje varnosti si je v boju proti sovražnikom naše socialistične domovine pridobivala nove izkušnje, se kovala in krepila. V tem

neizprosno boju pripadniki sekretariata za notranje zadeve cementirajo že davno dano obljubo glede zvestobe svojim narodom in Vam, tovariš predsednik.

Tudi danes vam obljubljamo, da bomo opravili Vaše nade. V brezmejni ljubezni do naših narodov in do Vas, tovariš Tito, nam ne bo žal ne truda ne žrtve, da bomo čuvali pridobitve naše ljudske revolucije, da bomo podpirali in zagotavljali graditev socializma in socialistične demokracije, da bomo čuvali svobodno neodvisnost naše socialistične domovine.

Državni tajnik Stefanović je potem prosil predsednika republike, naj v znak največje hvalečnosti uslužbenec notranje varnosti sprejme njihovo darilo, bel marmornat kip sužnje — delo kiparja Kršinića, ki so ga uslužbeni Državne varnosti kupili z lastnimi sredstvi.

Vidno ganjen spričo izkazane mu pozornosti se je predsednik Tito zahvalil za pozdrave in darilo ter poudaril pomen vloge in desetletnice dela organov Državne varnosti, rekoč:

»Tovariši, predvsem se najtopleje zahvaljujem za besede, ki jih je tovariš Stefanović tu izrekel in za to krasno darilo, ki ste mi ga poklonili.

Pri tej priložnosti bi rad po-

udaril, da je desetletnica ustanovitve organov državne varnosti, ki so morali tudi po osvobodilni vojni zagotoviti in čuvati dosežene pridobitve pred najrazličnejšimi napadi in skupinami, velikanskega pomena za našo državo. Hkrati pa bi rad poudaril, da je v tem delu, pri ustanovitvi in nadaljnjem vodstvu te organizacije, ki je imela zelo kočljivo posel, vodilna vloga pripadala tovar. Rankoviću. Seveda moram reči, da smo tu skupaj delali in da nikoli ni ukinil nič važnejšega, ne da bi se poprej posvetoval z menoj in ostalimi tovariši v najožjem krogu vodstva. Moram pa tudi reči, da se ne spominjam, da ne bi bili sprejeli vsakega njegovega predloga in misli.

Naša uprava državne varnosti je zrasla ne le iz naše narodnoosvobodilne borbe, marveč tudi iz naše Partije, v njo so se vključili najbolj prekaljeni, najboljši naši ljudje, ki smo jih pošiljali v njo prav zato, ker smo razen drugih važnih položajev, na katere so prišli naši najboljši ljudje, menili, da je to delo eno najvažnejših, ker mora zagotoviti pravičen razvoj naše socialistične prakse in življenja.

V narodnoosvobodilni vojni je bilo delo UDB preprostejše kakor po vojni v obdobju socialistične graditve, ko so jo čakale mnoge najbolj zamotane naloge v boju z zadnjimi ostanki tistega, kar je upalo, da bo razbilo naše pridobitve. Naša UDB je izpolnila vse te naloge z velikim uspehom, s takšnim uspehom, ki je povzročil, da si je ne le pri prijateljih, marveč tudi pri sovražnikih doma in v tujini, na vsem svetu pridobila glas zelo sposobne organizacije. Naši organizaciji državne varnosti, njeni spretnosti in iz-

(Nadaljevanje na 2. strani)

ČETRTA SEJA INDOKITAJSKEGA DELA ŽENEVSKE KONFERENCE

PRED TEDNOM ZAUPNIH RAZGOVOROV?

Molotov in Bidault nista bistveno prispevala k ureditvi indokitajskega vprašanja

Zeneva, 14. maja. (AFP.) Četrta seja indokitajskega dela ženevske konference se je začela ob 3 popoldne v Palaci narodov. Predsedoval ji je sovjetski zunanji minister Molotov.

V svojem govoru je Molotov izrazil pripravljenost, da glede ustavitve sovražnosti prouči vprašanje poroštev državam, ki sodelujejo na konferenci. Molotov je prvi spregovoril, čeprav je

Na četrtkovni, doslej najkrajši seji o Koreji, ki je trajala le 70 minut, je prvi govoril francoski zunanji minister Georges Bidault, ki je pozval severnokorejsko delegacijo, naj privoli v načelo mednarodnega nadzorstva nad volitvami na Koreji.

Po Bidaultu je govoril britanski zunanji minister Eden, ki je predlagal načrt o združitvi Koreje.

bilo poprej predvideno, da bo prvi govornik francoski minister Bidault.

Anthony Eden pri Ču En Laju in Molotovu

Dva zaupna razgovora brez uradnih obvestil

Zeneva, 14. maja (Tanjug). — Britanski zunanji minister Eden se je danes sestal s predsednikom vlade in kitajskim zunanjim ministrom Ču En Lajem in sovjetskim zunanjim ministrom Molotovom. Pobudo za oba sestanka je dal Eden.

Britanski zunanji minister je obiskal najprej kitajskega pred-

Za Molotovom je govoril Bidault, ki je izjavil, da bi bilo treba spopad v Vietnamu rešiti pod mednarodnim nadzorstvom. Odgovarjajoč na predloge vietnamskega delegata Van Donga in na pet vprašanj, ki jih je včeraj sprožil britanski zunanji minister Eden, je Bidault dejal, da bo njegova delegacija prav kmalu zahtevala začetek »konkretnih pogajanj«.

Bidault je zatem izjavil, da francoska delegacija ne sodi, da bi se bilo treba sporazumeti o politični rešitvi pred vojaško rešitvijo v Indokini. Čeprav ne izpodbija povezanosti teh dveh vprašanj, je nadaljeval francoski minister, se zdi francoski delegaciji, da prva rešitev ne bi smela biti pogoj, temveč posledica druge.

Kar se tiče predlogov vietnamskega predstavnika Van Donga, je Bidault izrazil začudenje nad tem, da Vietnam vztraja na tem, da govori v imenu Laos in Kambodže. Konferenca sploh nima več razlogov, da o tem razpravlja, je pripomnil Bidault. Edino vprašanje, ki ga je treba obravnavati, je umik vietnamskih enot s teh ozemelj.

Sodijo, da bodo prihodnji teden imeli v Zenevi namesto plenarnih sestankov zaupne razgovore. Tako si je zamislil britanski zunanji minister Eden in se o tem razgovarjal z Molotovom in Ču En Lajem.

Izredni vojaški ukrepi Francije

Pariz, 14. maja. Pod predsedstvom Renéja Cotyja se je davi sešel svet za narodno obrambo, da bi proučil vojaške ukrepe za izboljšanje položaja v Indokini.

Sodijo, da bo svet za narodno obrambo obravnaval tudi možnost povečanja vojaških enot in nujnega pošiljanja častniškega in podčastniškega kadra v Indokino. Ker rednega kadra, ki sedaj služi vojaški rok, ne morejo v mirni dobi uporabiti na področju, kjer se bje vojna in se le-ta zadržuje izven Francoske unije, bo svet za narodno obrambo izdal odlok, naj vpokličejo rezerviste, ki jih bo v okviru uni- je nadomestil aktivni kader, da bi le-ta lahko poslali v Indokino.

Moskva zavrača Oslo

Oslo, 14. maja (AFP) Sovjetska vlada v noti, ki so jo danes izročili norveškemu veleposlaniku v Moskvi, zavrača trditve, da je 30. marca letos sovjetsko letalo letelo nad norveškim ozemljem. V noti je rečeno, da so ugotovitve norveških oblasti v zvezi s tem docela neutemeljene.

NIHČE NE MORE NASPROTOVATI PREOBRAZBI BALKANSKEGA PAKTA V ZVEZO

je izjavil grški zunanji minister Stefanopoulos

Atene, 14. maja (AFP) Na vprašanje novinarjev v zvezi s Piccionijevim ekspozijem je grški zunanji minister Stefanopoulos v četrtki poudaril gledišče Grčije o tem vprašanju.

»Tri države podpisnice — je izjavil Stefanopoulos — imajo proste roke, da lahko preobrazijo svoj pakt v vojaško zvezo. V tem primeru bosta Grčija in Turčija — članici atlantskega pakta morali o tem obvestiti organizacijo atlantskega pakta.«

»Če bi po podpisu trojne vo-

jaške zveze,« je pripomnil Stefanopoulos, »Grčija in Turčija bili napadeni, bi sistem kolektivne obrambe atlantskega pakta takoj začel delovati.

»Toda,« je dejal grški zunanji minister, »če bi njuna zaveznica Jugoslavija, ki ni članica atlantskega pakta, bila napadena, sistem kolektivne obrambe ne bi morali začeti delovati. Nihče se pa ne more postaviti po robu,« je poudaril Stefanopoulos, »preobrazbi balkanskega pakta v vojaško zvezo.

KONGRES ZVEZE EKONOMISTOV JUGOSLAVIJE

Razvoj našega gospodarskega sistema in teorije

bodo naši ekonomisti podprli na temelju naših izkušenj ob delovanju samoprav v podjetjih in komunah

Piran, 14. maja.

Tu se je včeraj popoldne začel II. kongres ekonomistov Jugoslavije. Drugi del kongresa — delo v komisijah se je nadaljevalo danes in se bo še jutri v Portorožu. Na kongresu se je zbralo 500 delegatov in gostov iz vse države.

Začel ga je predsednik Zveze društev ekonomistov Jugoslavije Vlajko Begović. Pozdravil je delegate in goste ter jih pozval, naj z enominutnim molkom počaste spomin Borisa Kidriča. Potem je poudaril, da je Zveza društev ekonomistov v dveh letih, odkar deluje, dosegla v obravnavanju gospodarskih vprašanj lepe uspehe.

Stane Kraševac, profesor z ekonomske fakultete v Ljubljani, je v imenu delovnega predsedstva prebral brzojavko, ki jo je predsednik republike Josip Broz-Tito poslal kongresu. Delegati so vstali in z viharim ploskanjem spremljali branje brzojavke. — Brzojavka pravi:

»Ker se ne morem odzvati va-

zdrave in vam želim plodno delo. Dosedanje delo Vašega društva kaže, da so ekonomisti pravilno razumeli vlogo in naloge v našem družbenem in gospodarskem življenju ter upravičili obstoj svoje organizacije. V našem družbenem in gospodarskem sistemu s čedalje širšim razvijanjem samoupravnosti podjetij in komun postaja delo ekonomistov čedalje pomembnejše in čedalje bolj potrebno, tako za proučevanje zamotanih vprašanj v našem gospodarstvu kakor tudi za obravnavanje posameznih splošnih gospodarskih problemov, zlasti pa gospodarskih vprašanj komun, podjetij in raznih gospodarskih ustanov.

Da bi ekonomisti še bolj izpolnjevali svoje naloge v socialistični graditvi, je treba proučevati naše bogate izkušnje, zlasti tiste, ki jih pridobivamo ob delovanju samouprav v podjetjih in komunah. Z delom v tej smeri bodo ekonomisti mnogo prispevali k mlademu razvoju našega gospodarskega sistema, gospodarske teorije in gospodarstva na splošno.

Delovanje Vaših društev kaže, da ste bili ekonomisti doslej na prvi poti in zato želim, da bi na tej poti vztrajali in v svojem bodočem delu dosegali čedalje večje uspehe v dobro naše socialistične skupnosti in naših narodov. — Josip Broz-Tito.

SREDI PREOBRAZBE DRUŽBENIH ODNOSOV

V imenu Zveznega izvršnega sveta je kongres pozdravil Mijalko Todorović. Ugotovil je, da ekonomisti Jugoslavije žive in delajo v času zelo močnega razvoja naših proizvodnih sil in preobrazbe družbenih odnosov. Naši ekonomisti so se zbrali na kongresu v času, ko šele začenjamo uveljavljati naš novi gospodarski sistem. Pri tem obsežnem in zamotnem delu po pravici pričakujemo njihove dragocene pomoči. Mijalko Todorović je izrazil prepričanje Zveznega izvršnega sveta, da bodo ekonomisti Jugoslavije v uveljavljanju novega gospodarskega sistema proučevali in odkrivali dobre in slabe strani naših predpisov ter pomagali našemu vodstvu, mestom,

okrajem in vsej skupnosti, da bomo novi socialistični gospodarski sistem kar najbolj izpopolnili.

POMOČ JUGOSLOVANSKI CONI STO

Potem je pozdravil kongres komandant Vojne uprave v Kopru polkovnik Miloš Stamatović, ki se je v svojem govoru dotaknil nekaterih vprašanj gospodarske politike v jugoslovanski coni. Med drugim je rekel, da bi bilo nes pametno misliti, da bi mogla ta cona brez obsežne pomoči Jugoslavije z lastnimi sredstvi obnoviti gospodarstvo, kriti proračunske potrebe in investirati za svoj razvoj. Jugoslovanska vlada je dala Vojni upravi gmotno osnovo za gospodarski razvoj, namreč celotno družbeno akumulacijo in po vrhu še redna letna posojila in kredite. Vojna uprava je dobila doslej od jugoslovanske vlade za opredeljeni razvoj cone kakih 9 milijard, in sicer samo od 1947 do 1953 nad 7,6 milijarde din, za letošnje leto pa 1 milijardo din za investicije in 350 milijonov iz blagovne izmenjave.

(Nadaljevanje na 2. strani)

TISKOVNA KONFERENCA V TAJNISTVU ZA ZUNANJE ZADEVE

Tržaško vprašanje je možno urediti samo z razumnim priznanjem pravic obeh strani

Izjava zunanjega ministra Piccionija na žalost potrjuje upravičenost pridržkov glede italijanske dobre volje in pripravljenosti, da bi tržaško vprašanje rešili, kakor je predsednik Tito navedel v intervjuju Sulzbergerju. Jugoslovanska teza ostane še nadalje nespremenjena. To se pravi, da je rešitev možna samo na osnovi razumnega priznanja koristi in pravic obeh zainteresiranih držav na STO. Je izjavil na včerajšnji tiskovni konferenci predstavnik državnega tajništva za zunanje zadeve Branko Drašković.

To je bil odgovor na vprašanje: kako državno tajništvo za zunanje zadeve presoja izjavo italijanskega zunanjega ministra Piccionija o tržaškem vprašanju. »To je vse, kar imam povedati,« je pripomnil Drašković, »kolikor tudi tega ne bodo razumeli kot nekakšno odkrivanje tajne.«

Odgovarjajoč na vprašanja, kako državno tajništvo za zunanje zadeve presoja izjavo predstavnika Foreign Officea o dozdnevni indiskretnosti predsednika Tita, kar se tiče tržaškega vprašanja v njegovi izjavi Sulzbergerju in kako presoja pisanje dela zahodnega tiska o tem, je predstavnik državnega tajništva za zunanje zadeve najprej opozoril na uvodnik »New York Timesa« z dne 13. maja, v katerem je rečeno: »Iz intervjuja zunanje-

ga ministra Popovića in maršala Tita Sulzbergerju minuli teden v Beogradu je jasno, da snujejo še en načrt o rešitvi tržaške dileme. Preseneča, da je zunanji minister razpravljaj tako odkrito o pogajanjih, ki so jih držali v največji tajnosti.

Toda, je dejal tov. Drašković, Sulzberger je navedel načrt, ki so ga baje zasnovali na temelju »virov« v Italiji in Beogradu, neposredno zatem pa je v istem članku trdil, da tajnik Popović ni hotel povedati nobenih podrobnosti o tržaškem vprašanju. Naslednji dan po tem Sulzbergerjevem poročilu je prišel na vrsto intervju s predsednikom Titom, ki nikakor ni pomenil odkrivanja načrta, temveč navedbo nekaterih političnih vidikov o tržaškem vprašanju s konstruktivnega jugoslovanskega gledišča.

Predstavnik tajništva Branko Drašković je prebral tudi tisti del iz stenografskih zapisov o razgovoru državnega tajnika Popovića s Sulzbergerjem, ki se nanaša na tržaško vprašanje.

Na vprašanje Sulzbergerja, ali bi državni tajnik lahko povedal, kako je zdaj s pogajanjmi o Trstu, ki tečejo v Londonu, je tovariš povč odgovoril: »Ne morem, ker sem vezan, da o teh vprašanjih ne dam izjave. Ne bi bilo niti fair postaviti vas v izjemni položaj v primeri z drugimi novinarji, če bi vam povedal podrobnosti o tem, kako je sedaj s tem vprašanjem.«

Menim, da temu, kar sem ci-

Vremensko poročilo

hidrometeorološke službe LRS

Stanje dne 14. maja 1954 ob 7: Prodir hladnejšega zraka s severozahoda je povzročil prehodno poslabšanje in padec temperature, vendar se bo vreme ponovno ustalilo. Dopoldne je bilo v Jugoslaviji pretežno oblačno vreme s padavinami ob srednjem Jadranu v severnem delu pa so nastopile večje razjasnitve. Na Primorskem burja s hitrostjo do 70 kilometrov na uro. Temperatura je bila med 15 in 15 stopinj Celzija, ob Jadranu do 20 stopinj Celzija.

Vremenska napoved za soboto, dne 15. maja: Lepo vreme z nekoliko povečano oblačnostjo. Tu in tam proti večeru manjše krajevne plohe. Na Primorskem slaba burja. Temperatura ponač še nekoliko nižja, podnevi med 15 in 20 stopinj Celzija. V izpostavljenih legah severne in severozahodne Slovenije nevarnost rahle sile.

NA PRAGU III. KONGRESA ZKS

Z zgledom in razlago

bomo pomagali ljudem razumeti in slediti našemu družbenemu razvoju

Sklepi II., III. in IV. plenuma CK Zveze komunistov Jugoslavije so dali organizacijam ZK jasno perspektivo, kako je treba delati v novih pogojih, kako je treba izvajati sklepe zgodovinskega VI. kongresa. Če primerjamo delo organizacij ZK od VI. kongresa pa do danes, je očitno stopnjevanje organizacijske dejavnosti. Posebno sklepi IV. plenuma so obogatili vsebino dela organizacij. Po svoje so k bolj razgibani organizacijski dejavnosti, večji aktivnosti organizacij ZK pripomogle tudi priprave na III. kongres Zveze komunistov Slovenije.

Ze pri volitvah delegatov za okrajne konference so komunisti kritično pregledali svoje delo na okrajnih konferencah, zdaj pa se ali v osnovnih organizacijah ali pa na sestankih v okrajnem merilu pripravljajo delegati na kongres, obravnavajo politične probleme svojega področja in razpravljajo, kako bi z njimi na kongresu sodelovali.

Temeljna značilnost vseh priprav je nedvomno ta, da so komunisti v tem obdobju bolje začeli lotevati se svojih političnih nalog, da so svojo dejavnost prenesli tudi na množične organizacije in društva. Skoraj na vseh konferencah je čutili, da komunisti z veliko večjim občutkom odgovornosti obravnavajo razna vprašanja, pri čemer pa ne štedijo s kritično besedo. To je posebno značilno za tiste or-

ganizacije, v katerih je največ ljudi iz proizvodnje. Na konferencah in razgovorih osvetljujejo razne družbene in drobne lokalne probleme. Vprašanje samoupravljanja, gradnja ljudske oblasti in s tem v zvezi rast komun, delo v množičnih organizacijah, ideološka vzgoja članstva in še mnogi, mnogi problemi prihajajo na dan. Iz včasih nepomembnih problemov se razvije vprašanje, ki seže daleč čez lokalne meje. Tako so na primer na okrajni konferenci ZK v Slovenji. Gradcu med mnogimi drugimi vprašanji načeli tudi delo sindikata. Pri tem so prišli do zanimivega zaključka, da za izbiro funkcionarjev niso dovolj skrbeli in da je čutili v tem podcenjevanje vloge sindikata. Iz problema v enem podjetju se potem razširi problem na več podjetij in končno na vprašanje dela komunistov v

množičnih organizacijah vobče. Takih primerov je bilo v tej dobi priprav na kongres nešteto. Seveda so na sestankih prišlo do izraza tudi mnoge slabosti. Tako marsikje komunisti še vedno niso začeli delati po novem, še vedno mislijo, da je delo komunistov omejeno na organizacijo ZK, ne pa, da bi morali biti povsod v prvih vrstah, dajati ljudem osebnostni zgled, da bi ljudem tolmačili politične in gospodarske razmere, da bi jim pomagali razumeti naš razvoj. Pri vsem tem je povsod očiten osnovni problem, in sicer, da precej mladih komunistov premalo ve, da bi lahko druge učili. Toda kritična beseda pri vseh teh pripravah nam dokazuje, da komunisti te napačne in slabosti spoznavajo, da se skušajo boriti proti njim. To pa nam zagotavlja, da bo takšnih napak in slabosti vsak dan manj.

IZ ŽIVLJENJA OSNOVNIH ORGANIZACIJ ZKS

V Jarenini cenijo pobudo komunistov

Osnovna organizacija ZK v Jarenini občini v Slovenskih goricah šteje 17 članov. Nihče izmed njih ni suha veja, prav vsako sodeluje v gospodarskem, kulturnem in političnem življenju občine in kjer se vključijo, se povsod pozna, da tam dela komunisti.

Sekretarka Draga Kolarič, ki bo tudi delegatka na III. kongresu ZKS, pravi, da njihovih uspehov ne bi bilo, če komunisti ne bi bili enotni. Enotni pa so, ker imajo jasne pojme o razrednih silah v občini in vedo, kaj hočejo doseči. Do tega jim je pripomoglo skrbno ideološko izobraževanje, ki ga združujejo s proučevanjem konkretnih problemov. Tekoče stvari, kakor važne članke, študirajo sproti, v dolgih zimskih večerih, ko je delo v vasi nekoliko ponehalo, so prihajali v šolo, kjer jim je inženir z zadrugnega posestva poljudno razlagal zemljiško rento. Razen tega so proučevali Engelsovo delo »Izvor družine, privatne lastnine in države in gradivo plenumov.

Komunisti so povsod med vaščani, zato sproti začutijo probleme, ki se začno porajati, ter znajo zadeti žebelj na glavo, kadar je treba odločiti, kaj naj razpravljajo na svojem sestanku, na zboru volivcev ali na konferenci SZDL.

REŠILI SO ZADRUGO

Glavni gospodarski področji v občini sta vinogradništvo in sadjarstvo. V občini je precej trdnih kmetov, razen tega pa je mnogo vinčarjev in ljudi, ki so

prišli do zemlje ob agrarni reformi. Razen tega je na občinskem področju večje zadrugno gospodarstvo. Vse te stvari znajo komunisti upoštevati pri svojem delu. Ko je lani začela kmetijska zadruga v stisko, ker je slabo gospodarila, so se posamezniki, ki jim zadrugništvo ne gre v račun, takoj okorajčili. Toda komunisti so predlagali ustrezne ukrepe in so zadrugo rešili. Zadrugniki so povečali svoje deleže od sto na tisoč dinarjev. Zadruga je prišla iz reorganizacije resda le s polovico članov, toda ti so zvesti. Preurejena zadruga je gospodarsko leto prvič zaključila brez izgube in zdaj že dobiva nove člane.

Ko je izšel zakon o zemljiškem skladu in odpravi vinčarskih razmerij, so se Jareninski komunisti sestajali v viničarji, hlapci in deklami, jim razlagali zakone ter ustvarili v organizaciji SZDL takšno razpoloženje, da noben velik kmet ni mogel najti zaslombe pri ljudeh, čeprav je zakon o zemljiškem skladu prizadel 25 večjih kmetov. En asama ofarka je čez nekaj mesecev klonila zaradi prigovarjanja kmetu ter pred sodiščem lažno pričala v njegovo korist. Jesenskih volitev se je udeležilo 98 odstotkov vseh volivcev. Državljanstvo dolžnost so izpolnili tudi srednji in veliki kmetje; prav tako so ti dokazali svoj patriotizem z obdobjem krivičnega sklepa glede Trsta.

KOMUNISTI PREDLAGAJO, VOLIVCI IZGLASUJEJO,

Med devetimi Jareninskimi učitelji je en komunist, toda vsi učitelji sledijo komunistom in sodelujejo v družbenem življenju občine. Delegatka za III. kongres ZKS tov. Draga Kolarič, pravi, da je za kmetiče občine izredno važno, da imajo dobro učitelstvo, ker je šola pomemben steber napredka v vasi. »V naši občini imamo srečo, da je učitelstvo dobro,« poudarja tovarišica Kolarič. Jareninski učitelji so res izdatno segli po delu, ki ga ni malo. Se se pozna po posledice okupacije. Nekateri dorajajočiji fantje in dekleta, ki so jim tekla šolska leta med okupacijo, so polpismeni in slabo vzgojeni. Ta pomankljiva šolska vzgoja se na svoj način kaže tudi v pogostih fantovski, pretepih. Otroci, ki zdaj sedajo v šolske klopi, so že povsem drugače vzgojeni. Ti imajo svoj pionirski odred, ki nosi ime padle partizanke-domačinke Lizike Venger. Odred je že drugo leto najboljši v okraju. Komunistom se je posrečilo, da so pridobili 15 žena, ki vodijo pionirske krožke. Vsa koletni Titov rojstni dan je hkrati tradicionalen praznik Jareninskih pionirjev in tedaj priredijo razstave in predstave, ki jih je lani obiskalo okrog 500 vaščanov. Toda učitelstvo skrbi tudi za izobrazbo pošolske mladine, ki je bila med okupacijo zanemarjena. Komunisti so namreč predlagali, zbori volivcev pa izglasovali, da mora ta mladina obvezno obiskovati kmetijske nadaljevalne šole. Razen tega deluje v občini ljudska univerza. Pozimi prihaja na predavanja 50 do 80 vaščanov.

V vasi dela društvo gospodinj. Gospodinjske tečaje rada vodi kmetica Milica Zupančič, ki ima tudi doma vzornp gospodinjstvo. Tečaje zaključujejo na proslavi 8. marca.

Na sejah občinskega ljudskega odbora zavzemajo komunisti-odborniki enotna stališča, ki jih sprejema ves odbor. Zbori volivcev so razmeroma pogosti (lani jih je bilo pet) in dobro obravnavajo probleme občine, le to

Stanovanjske tarife

Ljubljana, 14. maja. Včeraj popoldne je bila seja Sveta za komunalo MLO Ljubljane, na kateri so razpravljali o osnutku nove stanovanjske tarife, ki bo veljala po novi kategorizaciji stanovanj. Predloženi je bilo več predlogov. Osvojen je bil predlog, ki določa za stanovanja v prvem okolišu tarifo 0,37 din za kvadratni meter, v drugem okolišu 0,34 din, v tretjem 0,30 in v četrtem 0,25 din. Na podlagi tega je mogoče izračunati nove najemnine za stanovanja tako, da se pomnoži število točk s številom kvadratnih metrov, vse skupaj pa s tarifo za prizadeži okoliš.

Za zelenjadne vrtove bodo najemniki stanovanj plačevali od 1 do 3 din za kvadratni meter. Lastniki hiš, ki so vključeni v stanovanjsko skupnost, bodo dobivali pri hišah z mesečno najemnino do 10.000 10%, pri hišah z mesečno najemnino od 10 do 50 tisoč din pa 5% najemnine. Lastniki hiš, ki niso vključeni v stanovanjsko skupnost, bodo do konca tega leta še lahko dobili sredstva za popravilo hiš iz fonda, ki se v ta namen zbira pri MLO.

TITOVA STAFETA

Na Karavankah in Kamniških planinah

Ljubljana, 14. maja. Titova štafeta naših granicarjev je te dni pretekla nekatere visoke grebene Alp ob italijanski in avstrijski meji. V mnogih krajih je tekla po zasneženih in zalozenih grebenih nad 2000 metrov nad morjem začeti od Mangrta.

Ob prihodu v Novo Gorico

Z Vrha se je včeraj spustila v dolino proti Ratečam, se povzpela na zasnežene grebene Podkorenskega sedla, Srnjaka, Belce itd. in se v popoldanskih urah spet spustila v dolino proti Jesenicam. Delavstvo Jesenice je priredilo štafeti slavnostni sprejem.

Danes so granicarji še ob štirih jutraj nadaljevali pot iz Zirovnice na Zelenico in Ljubelj in od onod v Trbišč, kamor je prispela nekaj pred desetimi urami. Fizikultniki in delavstvo so jo v Trbišču navdušeno sprejeli. In potem je šla pot spet v hribe in po grebenih proti Jezerskemu, kjer jo pričakujejo nočjo. Do 18. maja bo štafeta granicarjev pretekla do tromeje v Prekmurju.

K. M.

Iz Lendave in Železnih dveri

Iz Lendave bodo belci rudarji v turek poslali pozdrave predsedniku republike tov. Titu. Njihovim pozdravom se bodo spetoma pridružil pozdravi mnogih delavcev, zadrugnikov in kmetov od severovzhodne meje Slovenije preko Slovenskih gor, koder bo štafeta stekla proti Mariboru.

Tudi iz Železnih dver bo ta dan stekla štafeta s pozdravi zadrugnikov in delavcev vinogradniškega gospodarstva. Preko Ljutomerja in Ptujja, kjer bo sprejemala nove pozdrave, bo krenila v Maribor. V Mariboru se bosta obe srečali in po sprejemu na Glavnem trgu in kratkem odmoru bosta nadaljevali pot: prva vzdolž poti Dravogradu druga pa preko Slovenskih Konjic proti Celju.

V mariborskem okraju bodo glavni prosti dolgi 128 km, 36 lokalnih prog pa skupno 335 km. Tekajoč bodo iz vrst LMS mladinske organizacije in TVD Partizana. Množične organizacije pa bodo poskrbele, da bo povsod pričakalo štafeto šim več ljudi. Predstavniki SZDL bodo izročili štafeti pozdrave za predsednika republike.

S KONGRESA EKONOMISTOV V PORTOROŽU

Upravniški razvoj vsega gospodarstva

bo pozitivno vplival na trg, na sestavo delovne sile v industriji, prometu in trgovini ter na kmetijstvo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Danes se je kongres nadaljeval v Portorožu. Delegati so v dveh komisijah poslušali referat Nikole Čobeljč, Koste Mihajloviča in Sergeja Djuroviča, ki obravnava probleme našega trga, s posebnim ozirom na trg kmetijskih pridelkov referat Dušana Stefanoviča, Ljubinke Janić in Toneta Klemenčiča o graditvi stanovanj.

Ekonomisti Čobeljč, Mihajlovič in Djurovič so v svojem referatu obdelali probleme našega trga s posebnim ozirom na trg kmetijskih pridelkov. Kratko so prikazali, kako se je prebijalo denarno gospodarstvo na našem gospodarsko heterogenem področju, za katero je bila po prvi svetovni vojni večidel značilna naturalna proizvodnja. Po drugi svetovni vojni se je gospodarska sestava naše dežele spreminjala. Število mestnega prebivalstva je močno narasčalo, hkrati pa je narasčala tudi industrijska proizvodnja, ki je imela v narodnem dohodku čedalje večjo vlogo.

To, kar smo doslej zgradili in kar bomo zaokrožili z izpolnitvijo izgraditve ključne kapitalne gra-

ditve, bo omogočilo, da bomo postopoma odstranili neskladnosti in prešli na bolj uravnotežen razvoj vsega našega gospodarstva. Predvsem nam bo ključček osnovne investicijske graditve omogočil orientacijo na enako-merno industrializacijo, v kateri mora lahka industrija najti ustrezno mesto. Takšna investicijska politika bo pozitivno vplivala ne le na trg, marveč tudi na sestavo delovne sile in zaposlenost na splošno. Večja zaposlitev delavcev in uslužbencev se nam obeta zlasti na tistih področjih, ki so povezana z industrijo, kakor so promet, trgovina, obrt itd. Zdaj je najbolj pereče vprašanje razširitev zamenjave z vasio. — Povečati moramo sklade vasi namenjenega blaga, predvsem investicijskih in reprodukcijskih potrebščin. Tudi kratkoročni sezonski krediti bodo izpodbudili večjo izmenjavo z vasio.

Po pojasnitvi Vojna Guzine in krajiš razpravi o referatu sta bila izvoljena novi upravni in nadzorni odbor Zveze društev ekonomistov Jugoslavije. Za predsednika je bil izvoljen Bosila Hasan, za tajnika pa Jelč.

NA TEMELJIH ELEKTRIFIKACIJE IN TEŽKE INDUSTRIJE

Glede na obširne referate so nekoliko spremenili prvotni dnevni red, in sicer tako, da so že včeraj popoldne nadaljevali strokovni del kongresa z razpravo o referatu Nikole Čobeljč, Mihajloviča in Djuroviča. V delovni skupini, ki je razpravljala o trgu, je bilo ugotovljeno, da je bila izgraditev elektrarn glavni pogoj, da smo deželo dvignili iz zaostanosti. Takšen razvoj nam je nalagala tudi potreba po spremembi gospodarske sestave. Razvijanje težke industrije je pomembno tudi s stališča blagovne izmenjave s tujino in saniranja naše plačilne bilance. Proizvodnja proizvodnih sredstev v težki industriji dviga predelovalno industrijo in s tem zagotavlja

povečanje obsega proizvodnje in narodnega dohodka.

V referatu o trgu je bila pre-malo poudarjena razlika med administrativnim obdobjem in obdobjem delovanja gospodarskih zakonov. Ta razlika je zelo važna in zasluži posebno pozornost zato, ker so s vsobodnejšim razvojem gospodarstva nastali novi pogoji in spremembe, kar se predvsem zrcali v tem, da se je povečala delovna storilnost, da sta se po-boljšala kakovost in izbira izdelkov in da delovno silo bolje iz-koristimo. To je povzročilo tudi važne spremembe v družbenih odnosih.

V skupini, ki je obravnavala probleme graditve stanovanj, je budil pozornost predlog, naj bi

ORGANIZACIJA PODJETJU IN USMERJANJE

Analizo organizacije naših podjetij so obdelali slovenski ekonomisti in so jo povežali z dosedanjim stanjem delavskega upravljanja ter vlogo, ki jo imajo delavski samoupravni organi. Delovni kolektivi imajo zdaj več razumevanja za investiranje znatnih finančnih sredstev iz skladov za samostojno razpolaganje, za razširitev podjetij, za družbeni standard in druge potrebe.

V referatu o delovni sili je namestnik direktorja Zveznega zavoda za statistiko in evidenco Miloš Macura pojasnil pomen tega vprašanja s stališča nadaljnje graditve naše socialistične dežele. Sestava našega gospodarskega dejavnega prebivalstva se zmeraj kaže najvišji odstotek v kmetijstvu. Naša investicijska politika je bila dozdaj prvenstveno usmerjena na razvijanje energijske osnove gospodarstva, na težko industrijo in kapitalno graditev. Zdaj je na dnevnem redu povečanje števila delovne sile v industriji in zmanjšanje v kmetijstvu. Posebno pozornost moramo posvetiti delovni sili v gradbeništvu.

Priprava na razpravo

Ljubljana, 14. maja. Delegati III. kongresa Zveze komunistov Slovenije iz Ljubljane in okolice so imeli danes svoje posvetovanje. Pogovorili so se o nekaterih najvažnejših problemih, o katerih mislijo na kongresu govoriti. Na posvetovanju je sodeloval tudi član Izvršnega komiteja ZK Slovenije Vladimir Krivic.

Po mnenju delegatov sodi med najvažnejše probleme delavske samoupravljanje tako v podjetjih kakor tudi v socialnem zavarovanju, v stanovanjskih skupnostih itd. Nastajanje komun se posebej zahteva uveljavljanje delavskega samoupravljanja. Hkrati so na posvetovanju poudarili, da bi bilo treba na kongresu podrobneje razpravljati o ideološkem političnem delu, raznih vplivih v nekaterih kulturnih krogih, v tisku in drugod. Ljubljanski delegati se pripravljajo tudi na razpravo o delu ZK n avasi, o delu z mladino, o vlogi SZDL in drugih množičnih organizacij, ki se čestokrat zapostavljajo.

Da se bodo delegati čimbolje pripravili na razpravo, bodo te dni ponovno pregledali zaključke VI. kongresa ZK in zadnjih dveh plenumov ZKJ.

S SEJE MLO LJUBLJANE

Finančno samostojni zavodi in ustanove

Ljubljana, 14. maja. Danes popoldne je bila dvaintrideseta skupna seja Mestnega zbora in Zbora proizvajalcev MLO Ljubljane, na kateri so razpravljali predvsem o dopolnilnih plačah in personalnih zadevah. Zaradi novih predpisov so odborniki odobrili proglasitev nekaterih zdravstvenih in socialnih ustanov Ljubljane za finančno samostojne zavode. Kot zavodi bodo v bodoče poslovale vse lekarne Ljubljane, Poliklinika, Zborna poliklinika, Reševalna postaja, zdravstvene menze, mestna disinfekcija in Dom prehodnikov. Se nadalje pa bodo ostale proračunske ustanove: Šolska

poliklinika, Dežji dom in novo ustanovljeni dispanzerji, kakor tudi Sanitarno epidemiološka postaja.

V naslednjih točkah dnevnega reda so odborniki odobrili odloke o dopolnilnih plačah uslužbencev finančno samostojnih zavodov (Mestne klinice, Zivalskega vrta, Zavoda za socialno zavarovanje, Uprave tržišča in Revizijsko tehničnega zavoda), nadalje, odlok o dopolnilnih plačah za uslužbence občin St. Vid in Polje in za uslužbence proračunskih ustanov MLO. Odložili pa so sklepanje o dopolnilnih plačah za uslužbence zdravstvenih in socialnih zavodov.

PREDSEDNIK REPUBLIKE MARŠAL TITO

državnim tajnikom za notranje zadeve republik

(Nadaljevanje s 1. strani) najdljivosti pri premagovanju sovražnikov naše socialistične stvarnosti moramo izreči priznanje.

Ko je napočilo v našem družbenem razvoju novo obdobje, obdobje demokratizacije gospodarstva, politike in upravljanja sploh, je zopet nastal nov, še bolj zamat poljožaj. Razredni sovraženik je upal, da se bo znova, vsaj delno dokopal do svojih izgubljenih položajev in da mu bo v novih oblikah družbenega upravljanja v naši državi omogočeno uspešneje rovariti proti naši socialistični stvarnosti. Našo državno varnost je čakalo v dobi demokratizacije dokaj kočljivo delo, ker je morala na eni strani uporabljati milejše oblike oziroma oblike, ki ustrezajo danemu položaju, na drugi strani pa je vendarle morala najti možnost, da zagotovi pravičen razvoj naše socialistične družbe. V dosedanjem obdobju se je pokazalo, da se je

naša državna varnost neverjetno spretno lotila izpolnjevanja tudi teh svojih nalog.

Mi še nismo prekoračili te preokretnice, še nismo prišli tako daleč, da bi lahko rekli, da smo razrednega sovražnika onemogočili, da nam ne more več škodovati v tej novi obliki našega družbenega življenja, v tej višji fazi demokratizacije v gospodarskem in političnem smislu. Zato se bo morala naša notranja varnost boriti še z mnogimi problemi. Razume se, da ji bodo izkušnje, ki si jih je pridobila v teh desetih letih, koristile, da bo pravilno izpolnjevala tudi nove naloge, ki jo čakajo.

Vam, tovariši, in vsem pri-padnikom naše državne varnosti želim, da bi tudi v prihodnje uspešno izpolnjevali svoje naloge tudi v teh novih oblikah našega novega družbenega življenja v korist in srečo naše socialistične dežele.

FRANCOSKA VLADNA KRIZA ODLOŽENA

Zaupnica spričo Zeneve

Lanielova vlada je v narodni skupščini dobila zaupnico z 289 proti 287 glasovom — Socialisti in informbirojevci so enotno glasovali proti vladi, ostale parlamentarne skupine pa si niso upale prevzeti odgovornosti za vladno krizo — Mnenja pariških časnikov

Pariz, 14. maja. (Tanjug). Sinočnje glasovanje v francoski narodni skupščini o zaupnici Lanielovi vladi je pokazalo — vlada je dobila zaupnico z 289 glasovi proti 287 — da se njen ugled od glasovanja do glasovanja zmanjšuje in da je ostala na krmilu samo zavoljo dejstva, da je v Zenevi zdaj konferenca, na katere nadaljnem uspešnem delu je Francija močno zainteresirana.

Ce bi izbruhnila vladna kriza, bi morali to konferenco prekiniti, ker Francija ne bi mogla biti tam zastopana s predstavniki vlade, ki je prav spričo politike v Indokini dobila v skušni nezaup-

nico. Razen socialistov in informbirojevcev, katerih poslanci so enotno glasovali zoper vlado, ostale parlamentarne skupine niso

Joseph Laniel

bile pripravljene prevzeti odgovornost za vladno krizo, ki bi povzročila prekinitev konference. Dasi so vsi govorniki, izmed katerih večina pripada strankam vlad-

ne večine, na sinočnji seji narodne skupščine vlado kritizirali in opozarjali na njeno odgovornost za težaven položaj v državi, je pri glasovanju vendarle dobila večino. Le-ta nikakor ne pomeni zaupnice vladi za njeno politiko, temveč bolj strah pred negotovostjo v primeru, če bi prišlo do vladne krize, morda pa tudi strah pred razpustom narodne skupščine, kar velja zlasti za pripadnike vladne večine.

Francoski tisk je domala enodušen v sodbi, da je bilo sinočnje glasovanje dejansko samo izraz težnje, da bi ne prišlo do prekinitve ženevske konference. »Figaro« piše v članku z naslovom »Glasovanje v Zenevi«, da po sinočnjem glasovanju sploh ne more biti govora, da je šlo za glasovanje o zaupnici.

Sinočnje glasovanje pomeni rešitev v zadnjem hipu, piše »Aurore«. Toda nihče ne more imeti iluzij o zaupnici, ki jo je dobila Lanielova vlada. Redkokdaj v zgodovini francoske politike je bilo tako očitno, da so krizo samo odložili.

Poudarjajoč, da je večrajšnje glasovanje očitno pokazalo, da je Lanielova vlada smrtno ranjena, se vprašuje »Combat«, ali bodo glasovi, ki jih je dobila, zadostovali, da še nadalje vlada in kar je še zlasti težko, da z avtoriteto nadaljuje pogajanja v Zenevi. Sinočnje glasovanje, piše časnik, kaže, čeprav je vlada dobila večino pod pritiskom možnih posledic krize v sedanjih okoliščinah, da skupščina ni hotela podpreti »vladnih namer v prihodnosti«.

Ceprav ni izbruhnila vladna kriza, politična kriza v Franciji traja dalje, zaključuje časnik.

Ga. Pandit bo avgusta prišla v Jugoslavijo

New Delhi, 14. maja (Tanjug). Predsednica Generalne skupščine OZN gospa Vidjaja Lakšmi Pandit bo obiskala konec avgusta Jugoslavijo, kjer bo gost državne tajnika za zunanje zadeve Koče Popovića. Točen datum njene prihoda še ni določen.

Milentije Popović pred odhodom v Burmo

New Delhi, 14. maja (Tanjug). V intervjuju indijskega časnika »India Express« je predsednik odbora za narodno gospodarstvo pri Zveznem svetu Zvezne ljudske skupščine Milentije Popović izjavil, da bo v mestu Laknau pred svojim odhodom v Burmo, da je politika jugoslovanske vlade usmerjena k sodelovanju z evropskimi narodi.

Poročali smo že, da bo Milentije Popović sodeloval kot jugoslovanski predstavnik na zasedanju Biroja azijskih socialističnih strank v Rangunu.

Škedenjski protest

Trst, 14. maja (Tanjug). Na sestanku organizacije Osvobodilne fronte v tržaškem predmestju Skednju so navzoči nastopili proti italijanskim zahtevam do cone A STO. Na tem sestanku so poudarili, da to ozemlje ne pripada Italiji ne iz nacionalnih ali kakršnihkoli drugih vzrokov.

olščinah, ki so jih poprej vodili konservativci, izgubili pa so v treh občinskih volitvah.

Izdali teh volitev bo omogočil političnim strankam, da presodijo, kakšne možnosti bodo imele na splošnih parlamentarnih volitvah, če jih bodo razpisali.

JAPONSKA

Wilson v Tokiu

Tokio, 14. maja (AFP). Ameriški obrambni minister Wilson je prišel na svojem polovanju po državah Daljnega vzhoda danes v Tokio. Na Japonskem se bo predljudni dni. Razgovorjal se bo s predsednikom Japona Jošido in pregledal ameriške vojaške naprave na Japonskem. Zatem bo Wilson odpotoval v Seul, kjer se bo sestal s predsednikom Južne Koreje Sing Man Rilem ter se s njim razgovorjal o vprašanju obrambe Južne Koreje.

INDOKINA

Francoska zahvala vietnamskemu poveljstvu

Hanoi, 14. maja (AFP). Poveljnik francoskih enot v Severnem Vietnamu se je zahvalil Ho Ši Minhovim enotam, ker skrbno za francoske ranjence iz Dien Bien Fuja. V radijski posnetki vietnamskemu vrhovnemu poveljstvu je rečeno, da se štirindeset francoske vojske, ki so središnji francoski vojniški predstavniki, zahvaljujejo vietnamskim vrhovnemu poveljstvu vietnamske vojske.

Arabske države nasprotujejo sodelovanju z Izraelom

Dva načrta za izkoriščanje reke Jordan

(Od stalnega dopisnika »Borbe«)

Kairo, maja

V zadnjem času so arabske države znatno zaostrele gospodarsko blokado Izraela. Na posamezna velika podjetja, kot n. pr. na Kodak, na skandinavsko letalsko družbo SAS in mnoga druga so močno pritisnili. Zagrozili so jim, da jih bodo izgnali iz arabskega trga, če ne bodo zaprle svojih podružnic v Izraelu. Večina teh podjetij je res zaprla svoja predstavništva v Izraelu, upoštevajoč koristi od trgovine z arabskimi deželami.

Johnstonov načrt o izkoriščanju vod Jordana, od česar bi imeli nedvomno koristi tako Izrael kot arabske države, je imel vlogu utreti pot sodelovanja med sptimi državami. Johnston se je kot Elsenhowerjev poseben odposlanec mudil na Srednjem vzhodu, skušajoč pridobiti arabske države za ta načrt.

Zdaj že lahko rečemo, da je ta načrt bolj oddaljen od uresničenja kot kdajkoli poprej, kajti v arabskem svetu menijo, da so ZDA hotele dati 40 milijonov dolarjev za izvedbo Johnsonovega načrta samo zato, ker je baže ugoden za Izrael.

Na nedavnem kairskem zasedanju Arabske lige so sestavili skupno komisijo vojaških in civilnih izvedencev, katere naloga je, proučiti vprašanje izkoriščanja vod v Jordanski dolini. V nasprotju z Johnstonovim načr-

tom in odklanjajoč kakršnokoli sodelovanje z Izraelom, proučujejo zdaj Sirija, Libanon, Egipt in Jordanija načrte, s katerimi hočejo dokazati, da je bil Johnstonov načrt preračunan izključno na podporo Izraelu, a v škodo arabskih držav.

Zavračajoč takšno konstruktivno sodelovanje, ki bi nedvomno privedlo do pomiritve v tem delu sveta in omogočilo boljše življenje prebivalstva v posameznih pokrajinah, sestavljajo zdaj arabski strokovnjaki svoje načrte o izkoriščanju vod v jordanški dolini. Zlasti proučujejo načrte o izkoriščanju vod Jordana in njegovih pritokov severno in južno od Tiberijanskega jezera.

Ti načrti kažejo, da bi vode Jordana in reke Jarmuk razde-

lili med arabske države. Tako bi Libanon dobil toliko vode, da bi lahko z njo namakal 35.000 dulumov ter z njo pridobil 115.000 kilovatnih ur električne energije, Sirija pa za 119.000 dulumov in za 350.000 kWh, medtem ko bi Jordanija dobila vode za namakanje 490.000 dulumov zemlje in vso električno energijo, ki bi jo dobili iz hidrocentral na reki Jarmuk.

Ta načrt arabskih strokovnjakov, težko po nadaljnji osamitvi Izraela, so gospodarski krogi arabskih držav ugodno sprejeli. Toda vsi se zavedajo, da teh zamisli ni mogoče izvesti, ker arabske države nimajo denarja, ZDA pa ga bodo dale samo za tiste načrte, ki jih je lani predlagal Johnston.

Zdravko Pečar

POLITIČNE RAZMERE V ITALIJI

Skupščinska debata o EOS

Vlada proučila načrt o zmanjšanju brezposelnosti — Sestanek levega krila demokratske stranke

Rim, 14. maja (Tanjug). Danes se je v italijanski skupščini začela debata o osnutku zakona o ratifikaciji sporazuma o EOS. Potem ko bo komisija za finance in proračun osnutek odobrila, ga bodo predali komisiji za zunanje zadeve in narodno obrambo. Splošno debato v parlamentu bo-

do začeli šele takrat, ko bodo vse te komisije sprejele ta osnutek zakona.

Opaziti je, da se je opozicija monarhistov nasproti ratifikaciji sporazuma o EOS zmanjšala. Če si bo vlada pridobila vsaj del monarhističnih glasov, bo imela pri ratifikaciji o EOS zagotovljeno večino.

Sinoči se je v skupščini pod predsedstvom Bronchia sestala skupina poslancev levega krila demokratske stranke. Na sestanku so obravnavali svoje stališče do kampanje pred strankinim kongresom. Sklenili so sprejeti polemiko, s katero so socialni demokrati in predstavniki drugih struk v demokratski stranki reagirali na javno zahtevo Bronchia, naj bi se demokratska politika usmerila v levo in sklenila zaveznitvo z Nennijem.

Danes se je sestala vlada, da bi se enkrat proučila načrt ministra za delo Vigorellia o zmanjšanju brezposelnosti. Na večrajšnji vladni seji se demokratski in socialni demokrati ministri o tem vprašanju niso mogli sporazumeti. Minister za proračun Vannoni je sodil, da ni moč finansirati tega načrta, vtem ko socialni demokrati člani vlade vztrajajo na tem, ker bi bili sicer onemogočeni njihovi načrti glede socialne dejavnosti vlade, s katerimi socialni demokrati opravičujejo svoje sodelovanje v Scelbovi vladi. Vendar je Vigorellijev načrt že izgubil pomen, ker so iz njega črtali investicije v višini 80 milijard lir, s katerimi bi začelo zaposliti del brezposelnih.

NOVOZELANDSKA ZAMISEL

London, 14. maja (Tanjug). Zunanji minister Nove Zelandije Webb je sinoči izjavil v Londonu, da ni potrebno hiteti z razgovori o sklenitvi pakta za jugovzhodno Azijo. Vojaški razgovori petih vellesil, ki naj bi bili v Washingtonu ali Singapuru, se ne bi smeli po njegovem mnenju začeti vse dotlej, dokler ne bi postal položaj na ženevski konferenci ja-

snejši. Razgovori naj bi se po njegovem mnenju začeli takoj po ženevski konferenci.

Webb sodi, da bi moral sleherni pakt za jugovzhodno Azijo biti širši od sedanjega pacifiškega pakta.

Webb je doslej sodeloval v ženevskih razgovorih, v torku pa bo odpotoval v Washington, da bi razpravljaj z zunanjim ministrom ZDA Dullesom o paktu za jugovzhodno Azijo.

Prizadevanje odbora devetih

Zeneva, 14. maja (AFP). Delovna skupina devetih zahodnih držav, imenovana odbor devetih za Korejo, se je danes dopoldne sešla v Palači narodov. Naloga tega odbora je najti formulo, ki bi pospešila razgovore o korejskem vprašanju, ki je, kaže, trenutno v zagati.

Sestanek šestih

Zeneva, 14. maja (AFP). Na sedežu francoske delegacije v Zenevi je bil danes dopoldne sestanek strokovnjakov treh zahodnih držav in treh držav francoske Indokine. Na tem sestanku so hoteli razčistiti nekatera vprašanja v zvezi z organizacijo razprave.

Siam za posredovanje

Bangkok, 14. maja (AFP). Predstavniki siamske vlade je izjavil na današnji tiskovni konferenci, da bi Siam, četudi ne bi bil neposredno na napaden, lahko poslal čete v Indokino, če bi se odločili za tamkajšnje posredovanje pod zastavo OZN. Siamski predstavnik je pripomnil, da bi njegova država privoila tudi v to, da odstopi vojaška oporišča demokratskim silam.

DANES PO SVETU

Ni dobre volje

Bistvo Piccionijevе izjave o Trstu ni novo — vsaj ne za nas v Jugoslaviji. Ponovili je le znane italijanske zahteve po jugoslovanskem ozemlju. O njih je pred nekaj dnevi govoril tudi Saragat, sklicujoč se sentimentalno in patetično na »obrambo častit in na »pravico bratov iz STO, da ponovno pripadajo materi domovini«.

Piccionij je izjavil v parlamentu, da »italijanska vlada ne bi mogla sprejeti nobene začasne rešitve vprašanja STO, ki bi bila slabša od tiste, predvidene v sklepu z dne 8. oktobra« in da bi vlada lahko sprejela kot končno samo takšno rešitev, ki bi Italiji dala »boljše pozicije« od tistih, ki jih predvideva sklep z dne 8. oktobra.

To taktiko je svoj čas lepo obrazložil De Gasperi, govoreč o tistem prvem pasu, ki ga je treba osvoboditi, da bi kasneje lahko sprožili nadaljnje zahteve po jugoslovanskem ozemlju od Trsta pa tja nekam do »Montenegra«.

Italijanska vlada se izogiba dejanski rešitvi tržaškega vprašanja, zahtevajoč »začasno rešitev« — se pravi prisvojitve vse cone A — kar je za Jugoslavijo seveda docela nesprejemljivo. Hkrati pa zahteva »končno rešitev«, o kateri ni vredno niti govoriti.

Za nas je Piccionijeva izjava najboljše potrdilo na jugoslovanski strani izraženih dvomov glede dobre volje

italijanske vlade, da se loti pametnega reševanja tržaškega vprašanja. To je tudi dokaz, da se sedanja rimska vlada ni odrekla niti zamislila niti metodam svojih predhodnic, da je njihovi številni neuspehi niso ničesar naučili.

Ce sploh lahko govorimo o nekakšnem izmenadnju, smo edinele začuden spričo tega, da niti v Londonu niti v Washingtonu se niso pozvali potrebni naukov iz vsega, kar se je doslej pripetilo. Ko Italijanska vlada — ob izdatni podpori fašistov in informbirojevcev — ponavlja svoje skomine po jugoslovanskem ozemlju in svoje namene, da se postavi po robu konkretnim oblikam evropskega sodelovanja (Piccionij je smatral za primerno, da ponovi tudi negativno stališče nasproti zvezi balkanskih držav), nekateri člani v ZDA in Veliki Britaniji z največjo naklonjenostjo poudarjajo »držanost« in »razumno stališče« uradne Italije.

Mar ne morejo spoznati dejstev? Ce to držijo, naj pazljivo preberejo izjavo italijanskih državnikov.

All pa morda dejstvo ne šele videti? V tem primeru moramo ponoviti tisto, kar so jugoslovanski narodi dejali oktobra lani: za italijansko politiko, ki škodj interesom konstruktivnega mednarodnega sodelovanja, so odgovorni tudi tisti, ki jo podpirajo.

G. A. tman

Uradni predstavnik Foreign Officea je izrazil obžalovanje, da je predsednik Tito v razgovoru z direktorjem New York Timesa za Evropo dal izjavo o tržaškem vprašanju.

Na kakšnih argumentih temelji to obžalovanje? Pogledimo, kako se glas poročilo, ki je je podal predstavnik britanskega zunanjega ministrstva na tiskovni konferenci.

»Mi ne komentiramo bistva izjave maršala Tita, toda obžalujemo, ker je izjavo dal, prepričani smo namreč, da takšne izjave niso prispevek k sklenitvi sporazumov.«

Na vprašanje nekoga novinarja, »ali so od zainteresiranih držav zahtevali, naj drže v tajnosti potek razgovorov o Trstu«, je predstavnik Foreign Officea dejal: »Nočem dlje odgovoriti na to vprašanje, navajam pa naše mnenje, da o teh razgovorih ne bi bilo treba dati javnih izjav.«

Pripomnil je, da »javne izjave ne prispevajo k temu, da bi tržaško vprašanje rešili«.

V zvezi s tem je vsekakor treba pripomniti, da je britanska vlada v zadnjem času dala nekaj javnih uradnih izjav o tržaškem vprašanju. Tako je n. pr. 30. aprila uradni predstavnik Foreign Officea izjavil: »Vladno stališče glede anglo-ameriškega sklepa z dne 8. oktobra 1953. O Trstu se ni prav nič spremenilo. Časopisne agencije so poročale, da je predstavnik zunanjega britanskega ministrstva pripomnil, da zainteresirane vlade nadaljujejo stike, da pa v zadnjem času ni bilo nič novega, kar se tiče rešitve tega problema.«

Dne 14. aprila je predstavnik Foreign Officea izjavil, da se docela neutemeljeni glasovi, češ da sta britanska in ameriška vlada sklenili, odreči se izjavi z dne 8. oktobra. Pripomnil je, da glede tržaškega vprašanja ni bilo nobenih sprememb, odkar je o tem govoril Eden v Spodnjem domu 20. oktobra 1953.

»Glede položaja v Trstu« je dejal predstavnik »se nadaljujejo te deli časa stiki. Britanska vlada se nadalje sonda taren za zainteresirane države na temelju anglo-ameriške deklaracije z dne 8. oktobra.«

Lahko bi navedli še veliko drugih javnih uradnih izjav britanske vlade, v katerih je rečeno, da Vel. Britanija vztraja na deklaraciji z dne 8. oktobra in v katerih je govora o poteku razgovorov glede tržaškega vprašanja. Toda res ni potrebno naštevati in navajati vse te številne uradne izjave, ker je že iz kornjih citatov dovolj jasno, kako se Foreign Office »pravlja« po načelu, da »javne izjave niso prispevek k sklenitvi sporazumov.«

FRANCIJA

Degolistični ministri in vlada

Pariz, 14. maja (AFP). Parlamentarna skupina francoske Republike se je imela sinoči po sebi narodne skupščine, na kateri so glasovali zaupnico vladi. Kratak sestanek, na katerem je potrdila svoja zaupanja v degolistične ministre in jim pustila popolnoma proste roke glede tega, ali bodo ostali v vladi ali ne.

Povečana industrijska proizvodnja v Evropi

Pariz, 14. maja (AFP). Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje je podala Evropskemu svetu poročilo o gospodarskem položaju v Evropi v drugi polovici 1953. V poročilu je med drugim poudarjeno, da se je v Evropi v drugi polovici lanskega leta povečala industrijska proizvodnja in da so bili doseženi uspehi glede uravnovešanja mednarodnih plačilnih bilanc, zlasti o odnosih z dolarskim področjem.

VELIKA BRITANIJA

Novi laburistični občinski sveti

London, 14. maja (Reuters). Na večerajšnjih občinskih volitvah v Angliji in Walesu, ki bodo trajale še nekaj dni, so volili svetnike v 395 občinah. Dosedanji izidi kažejo, da so laburisti dobili večino v enajstih

TRGOVINA MED VZHODOM IN ZAHODOM

PRAZNIK GORENJSKIH PARTIZANOV

KONFERENCA STROKOVNJAKOV 26 DEŽEL

V Zenevi je bila od 20. aprila do 3. maja konferenca o trgovini med Vzhodom in Zahodom. Udeležili so se je izvedenci iz 25 evropskih dežel in ZDA. Zastopana je bila tudi Vzhodna Nemčija, le Španija ne. Na dnevnem redu so bila nova vprašanja, ki so se pojavila lani v trgovinskih odnosih med deželami Vzhodne in Zahodne Evrope, govorili pa so tudi o vrstah in količinah blaga, ki ga bodo letos lahko posamezne dežele izmenjale, o sestavi trgovine med deželami Vzhodne in Zahodne Evrope, o sadovih razgovorov, o katerih govori četrta točka priporočila glede praktičnih ukrepov itd.

Iz podatkov tajništva Evropske ekonomske komisije je videti, da je bila trgovinska izmenjava med deželami Vzhodne in Zahodne Evrope lani po vrednosti nekoliko manjša kakor predlanskim. Ves uvoz in izvoz med SZ, Češkoslovaško, Poljsko, Madžarsko, Romunijo in Bolgarijo s 17 zahodnoevropskimi deželami se je skril od 1561,6 milijona dolarjev v letu 1952 na lanskih 1529,9 milijona. Posebno pozornost so vzbujali dokumenti tajništva komisije o plačilih. Proučili so možnost plačilne unije, ki bi skrbela za plačilni promet med deželami Vzhodne in Zahodne Evrope. V skladu s obsegom trgovinske izmenjave bi vsaka dežela depozirala pri plačilni uniji ustrezen znesek v zlatu, ki bi bil podlaga za likvidacijo pasivnih saldov dolžnic, obračunavali pa bi četrtino.

Maksimirane cene

Zvezni izvršni svet je na temelju letošnjega zveznega družbenega plana določil najvišje prodajne cene nekaterih industrijskih surovin in polizdelkov: za tona blister bakra 280.000 din, elektrolitnega bakra 313.000 din, valjenega bakra 336.000 din, za staro železo najboljših vrst 21.000 din, za drobni koks po 16.500 din, za železno rudo iz Vareša je bila določena najvišja cena 1650 din, za siderit iz Ljubije 2650 din, za limonit 3500 din. Določene so bile najvišje prodajne cene tudi za najboljše surovo kožo in za nekatere druge izdelke. Za valjane, vlečene in kovane izdelke ter polizdelke črne metalurgije pa tudi za aluminij v kosih cene ne morejo biti višje kakor v decembru 1953. Najvišja cena v prometu na drobno je bila določena samo za petrolej za razsvetljavo, in sicer na 110 din za kg.

Vzhodni izvedenci o možnostih izmenjave

V prvem delu posvetovanja so izvedenci na plenarnih sejah govorili o izkušnjah izmenjave v minulnem letu. Izvedenci vzhodnoevropskih dežel so poudarjali pripravljenost svojih dežel, da razširijo trgovinske stike z Zahodom. Nekateri izmed njih so opozorili na to, da so njihove dežele lani znatneje razširile obseg trgovinske izmenjave z zahodnoevropskimi deželami, da so sklenile več novih sporazumov, na podlagi katerih se obeta znatnejše povečanje obsega izmenjave v primerjavi s prejšnjimi pogodbami. Za izpodbujanje proizvodnje in izmenjave bi bilo koristno, če bi začeli sklepiti dolgoročne trgovinske pogodbe z njimi bi bilo mogoče zagotoviti si trg za daljšo dobo, kar bi pripomoglo k gospodarski stabilizaciji.

Vzhodnoevropski strokovnjaki so zagotavljali, da bodo zahodnoevropski gospodarski zastopniki brez zavlačevanja dobivali vizume za poslovna potovanja, da bodo na Vzhodu prisrčno sprejeti itd. So vzhodni delegati je izjavil, da bo SZ letos razstavila svoje izdelke na več mednarodnih velesejnih v zahodnoevropskih deželah, da se bodo lahko gospodarski krogi bolje seznanili z njimi in z izvoznimi možnostmi SZ. Naposled so predstavniki vzhodnoevropskih dežel poudarili, da so dosegli zadovoljive uspehe glede triangularnih poslov, zlasti s Finsko, s katero je SZ sklenila ustrezen sporazum.

Zahodni izvedenci ne goje posebnih nad

Izvedenci zahodnoevropskih držav so pojasnili, da so v načelu za razširitev trgovinske izmenjave z vzhodnoevropskimi državami, hkrati pa so opozorili na več okoliščin, ki po njihovem mnenju ne vzbujajo mnogo upanja. Delegati

vzhodnoevropskih dežel so opozorili na to, da se je izmenjava z nekaterimi vzhodnoevropskimi deželami lani nekoliko povečala, na splošno pa se trgovinski sporazumi med deželami Vzhodne in Zahodne Evrope uresničujejo le v neznatni meri, a ne zaradi pomanjkanja dobre volje v zahodnoevropskih deželah. Svoje mnenje so utemeljevali s tem, da vzhodnoevropske dežele zaradi večjega uvoza in manjšega izvoza izpjavajo dogovorjene manipulativne kredite in se zadržujejo, ker nimajo na razpolago dovolj blaga, da bi likvidirale svoja pasivna salda. Iz tega so sklepali, da je glavni vzrok neznanega uresničevanja sklenjenih sporazumov v tem, da vzhodnoevropske dežele nimajo zadostnih količin blaga, na katerem je Zahodna Evropa zainteresirana.

Med nadaljnjimi razlogi, ki zavirajo razširitev izmenjave, so navedli neradne dobave blaga iz dežel Vzhodne Evrope, njegovo neizmenjano in slabo kakovost ter visoke cene. Poudarjali so, da je v njihovih deželah trgovina precej liberalizirana in da morajo vsi, ki hočejo prodati svoje blago na teh trgih, biti konkurenčno sposobni po kakovosti in cenah blaga ter morajo izpolnjevati pogodbene pogoje.

Glede dolgoročnih sporazumov so bili izvedenci zahodnoevropskih dežel rezervirani, ker se tudi zdaj javljajo enoletni sporazumi uresničujejo neznatno, pa tudi zato, ker je dinamika gospodarskega razvoja povzročila, da se je na pr. Švedska v razmeroma kratkem času iz uvoznika spremenila v izvoznika žita. Naposled so izrazili prepričanje, da so sedanji trgovinski in politični instrumenti ter plačilni sistem med deželami Vzhodne in Zahodne Evrope dovolj širok okvir za nadaljnjo razširitev izmenjave. Na plenarnih sejah so načeli se nekateri drugi vprašanja, kakor na pr. vprašanje arbitraže, standardizacije, kontrole nad proizvodnjo itd. Sklenili so, da bo tajništvo ta vprašanja temeljito proučilo in jih vključilo v dnevni red bližnjega zasedanja Trgovinskega odbora Evropske ekonomske komisije, če se bodo vlade v njej včlanjenih dežel izrekle za njegovo sklicanje.

Bilateralni razgovori

Drugi del posvetovanja je zajel bilateralne razgovore izvedencev. Vse ekipe vzhodnoevropskih dežel so imele 130 posameznih sestankov z ekipe zahodnoevropskih. Že med razpravo na plenarni seji so naši izvedenci izročili tajništvo splošen seznam izdelkov, ki bi jih lahko Jugoslavija izvažala v vzhodnoevropske dežele, ter seznam izdelkov, ki bi prišli v poštev za uvoz iz teh dežel v Jugoslavijo. Tajništvo je oba seznama izročilo izvedencem vzhodnoevropskih dežel. Druga naša skupina je imela posamezne sestanke z delegacijami Bolgarije, Rumunije, Albanije, Češkoslovaške, SZ, Poljske, Vzhodne Nemčije in Madžarske. Na podlagi izročenih seznamov so si med razgovori izmenjali podrobnejše informacije o možnostih glede izmenjave posameznih izdelkov med FLRJ in temi deželami. Konkre-

tizacija ugotovljenih možnosti glede izmenjave posameznih izdelkov pa bo odvisna od nadaljnjih ukrepov.

Manjši uspehi

V zadnjem delu posvetovanja so povzeli sadove dva tedna trajajočega dela. Ugotovili so, da je bil na posvetovanju dosežen »manjši uspeh«. Opuštili so med posvetovanjem sproženo zamisel, da bi vzpostavili posebno skupino izvedencev za proučevanje finančnih vprašanj. Sklenili so prepuštili tajništvu gradivo posameznih dežel o tem vprašanju, da bi ga izprune proučilo in vključilo v dnevni red sestanka odbora za trgovino Evropske ekonomske komisije, ki bo najbrž oktobra. Tajništvo Evropske ekonomske komisije bo poslalo posameznim vladam ustreza priporočila, ki so se izkristalizirala na posvetovanju.

L. R.

IZ PERSPEKTIVE MEDMESTNE KONFERENCE V SPLITU

ZDRAVSTVENA IN SOCIALNA ZAŠČITA V LJUBLJANI

Na pobudo novega predsednika MLO Ljubljane dr. Marijana Dermastje smo bili v četrtek popoldne novinarji povabljeni na MLO. Na tem sestanku so predstavniki sveta za zdravstvo in socialno politiko MLO A. Zupet, načelnik tajništva za zdravstvo in socialno politiko MLO dr. Dular in upravniki poliklinike dr. Mušič poročali o problemih, o katerih so razpravljali na mednarodni konferenci v Splitu, s posebnim ozirom za zdravstvo in socialno-politično službo v Ljubljani.

ZDRAVSTVENI DOMOVI

Eno perečih vprašanj, o katerem so tudi v Splitu, v komisiji za ureditev zdravstvene službe v velikih mestih, največ razpravljali, je bilo vprašanje zdravstvenih domov. V Zagrebu so take zdravstvene domove že ustanovili, a samo štiri, kar je glede na število prebivalcev mnogo premalo. V Ljubljani imamo danes 16 sektorskih ambulant, ki pa nikakor ne zadostajo. Načrt za ureditev zdravstvene službe v Ljubljani določa ustanovitev 8 ali 9 zdravstvenih domov, ki naj bi bili v vseh predelih mesta. Tak zdravstveni dom, katerega področje bi se skladalo z ozemljem bodoče občine, v kolikor bi take občine ustanovili, bi združeval ambulantne splošne prakse, otroške ambulante, sanitarno epidemiološki center, svojo preventivno službo. Imel bi protituberkulozni dispanzer, dispanzer za žene in še fizioterapevtski odtok. Tak zdravstveni dom bi služil popolni zdravstveni zaščiti prebivalstva v posameznih delih mesta. Svedba bo potrebna tudi ustanova za koordinacijo dela in strokovno nadzorstvo nad temi domovi. Ljubljana kot središče republike pa bi potrebovala še vrsto osrednjih zdravstvenih ustanov, tako centralno specializirano polikliniko, centralni dispanzer za žene, centralni protituberkulozni dispanzer itd.

PROSTA IZBIRA ZDRAVNIKOV

Res je, da se z vprašanjem zdravstvenih ustanov prepleta vprašanje svobodne izbire zdravnikov, o čemer so prav tako razpravljali na splitski konferenci. Dr. Mušič je mnenja, da bi bila povsem prosta izbira zdravnikov danes še neumestna, ker bi se nekateri bolniki lahko istočasno zdravili pri več zdravnikih; to bi pomenilo večje izkoriščanje zdravstvenih naprav in pripomočkov, obenem pa preobremenitev nekaterih zdravnikov. Onemogočalo bi tudi urejanje zdravstvene kartoteka in proučevanje zdravstvenih problemov nekega področja ter izvajanje zdravstvene politike. Stališče predstavnikov zdravstvenih ustanov v Ljubljani je, da bi bila povsem prosta izbira polikliničnih zdravnikov omejena v okviru enega zdravstvenega doma, kjer bi itak ordiniralo večje število zdravnikov in kjer bi vodili zdravstveno kartoteko vseh prebivalcev določenega področja.

Splah pa povsem prosta izbira zdravnikov nasprotuje načelom hišnega oziroma domačega zdravnika, ki naj bi stalno zdravil vse člane ene družine in bi tako to družino poznal ter ji svetoval v vseh zdravstvenih in socialnih težavah.

V Splitu so razpravljali tudi o zdravniku s splošno prakso, katerega strokovni in materialni položaj bo treba izboljšati. Tudi v Ljubljani se bo treba boriti proti podcenjevanju zdravnikov s splošno prakso. Vendar pa bo treba za

bodoče politično delo na Gorenjskem.

V okviru proslave na Mosteh bosta govorila tov. Bogdan Osolnik in Ivan Bertonec, partizanski miting pa bodo priredili gorenjski pevski zbori, godbe in Mladinski gledališče iz Kranja, ki bo uprizorilo tretje dejanje iz Borovih »Raztrgancev«.

Sporazum o ureditvi jugoslovanskih plačilnih obveznosti za Zah. Nemčijo

Pričakujejo, da bo v soboto 15. t. m. podpisan v Bonnu jugoslovansko-nemški sporazum o ureditvi jugoslovanskih plačilnih obveznosti do Zahodne Nemčije, ki se nanašajo na investicijska sporazuma iz let 1951 in 1952.

Poročali smo že, da so se na pogajanjih v Bonnu, ki so se začela sredi februarja, sporazumili o novi ureditvi jugoslovanskih obveznosti, ki naj bi bile izpolnjene v letih 1954 in 1955.

utrditev njegovega položaja do socijalne stalnosti zdravnikov v poliklinični službi in to, da se bodo začeli sami zanimati za vse zdravstvene probleme svojega področja in da bodo za svoje delo primerno nagradjeni. Od zboljšanja materialnega položaja zdravnikov pa bo v veliki meri odvisno tudi postopno omejevanje privatne prakse.

So pa v Ljubljani pereči še drugi problemi zdravstva, zlasti okrepitev preventivne zdravstvene službe, zboljšanje komunalne higiene, uvajanje zdravstvenih knjižnic oziroma zdravstvenih legitimacij itd.

POKLICNI SOCIALNI DELAVCI

V Ljubljani so se izdatki za socialno zaščito od leta 1945 do lani enajstkrat povečali. Zato se pojavljajo vprašanja, kako zajeti njih nadaljnje naraščanje. En izmed sredstev bo prav gotovo preventivna služba tudi na področju socialne zaštite. To idejo so na medmestni konferenci v Splitu zagovarjali predstavniki Ljubljane. V zvezi s tem bo treba v Ljubljani predvsem dvigniti število poklicnih socialnih delavcev. Teh na splošno manjka v vsej Jugoslaviji, saj odpade na posamezne izdatke komaj en odstotek vseh izdatkov za socialno zaščito. V ta namen pripravljajo ustanovitve šole za socialne delavce, ki naj bi se kot dvoletna vsa šola začela že jeseni. V zvezi s tem so pereče reorganizacija službe za posredovanje dela, uveljavitev možnosti krajše zaposlitve, kar, ki bi se lahko bolj povečalo, družini in s tem zmanjšalo število ogroženih otrok, preventivna borba proti tujini in še vrsta drugih vprašanj, ki naj bi jih preventivna služba na področju socialne skrbi reševala.

DVA DOGODKA IZ MINULOSTI UDV

NEZNANI JUNAKI

Pričujoča dva dogodka sodita že v minulo. Desetletnica službe Državne in javne varnosti nam je dala poudariti, da smo ji vzeli iz arhiva. V prvem primeru gre za spomin desetih junakov, članov Oddelka zaščite ljudstva, pozneje Uprave državne varnosti. V njihovih osmrtnicah je bilo rečeno, da so umrli nenadne smrti, oziroma da so padli po nesrečnem naključju. V resnici pa so padli v spopadu s četniškimi, ustaškimi in belogardističnimi tolpmi, ko je bila vojna že končana. V drugem primeru gre za boj proti skupini informbirojskih vohunov, ki so prišli v našo državo, da bi se ukvarjali s terorjem. UDV pa jim je račune prekrizala.

BITKA NA ULICI

Bil je pomladni dan, prvi poletni mesec leta 1945. Nekje blizu Maribora se je bila bitka za osvoboditev zadnjih kilometrov naše zemlje, Beograd pa se je bil po vojni vihrji že pomiril. Navsezgodaj je odpeljal iz Beograda jeep in se ustavil v zasedi pri zemunskem podvozu na cesti proti letališču. Zasedo je vodil major Djuro Bošković. Šlo je za kolovodje četniških komandosov znanega terorista Saše Mihalovića, ki je bil nekaj mesecev prej prišel skrivaj iz Bosne v Srbijo.

Četniški podpolkovnik Saša Mihalović, eden prvih sodelavcev Draže Mihalovića, poveljnik skupine avalskih korpusov in četniški komandant mesta Beograda do osvoboditve, je pripeljal s seboj iz Bosne kakih 70 diverzantov, ki so bili v naglici konfali tečaj za komandosove v Modriču. Tri mesece so bili organi UDV prebrisano diverzantov nenehoma za petami. Mihalović pa je bil tako previden, da jim je zmeraj v zadnjem trenutku prekrizal račune. UDV je izsledila celo njegovo radijsko postajo v beograjskem predmestju. Bila je v hiši nekega starca. Toda Mihalovića niso mogli izslediti. Tri mesece so mu nastavljali zasede in večkrat so vdrl v njegova skritišča, pa je zmeraj pravčasno odnesel pote.

Naposled je Mihalović sam spoznal, da mu je UDV za petami in da ni več daleč dan, ko ga bo izsledila. Zato je sklenil pobegniti iz Beograda. UDV je zvedela za njegov skop. Vedela je tudi, da bo skušal pobegniti s črnim avtomobilom po cesti proti Zemunu. In tako se je ponudila narodnemu heroju Djuru Boškoviću priložnost, da zada teroristični organizaciji udarec naravnost v srce. Z dvema tovarišema je čakal v zasedi. In res je črni avto kmalu prispel. Major Bošković ga je ustavil pri podvozu.

»Zastopite!« je ukazal potnikom. »Še prav, takoj izstopite,« je odgovoril Saša Mihalović. Toda v naslednjem trenutku je potegnil revolver. Bošković je seveda tudi potegnil revolver in že je počilo. Od daleč bi človek mislil, da je potil samo en strel, toda pri avtomobilu sta v krov obledela dva človeka: major UDV Bošković in četniški podpolkovnik Mihalović sta ustrelila hkrati in obe sta padla.

LETO DNI ZASLEDENJA

Smrt majorja Boškovića je bila hud udarec. Časniki so objavili osmrtnico s anekdotami pojasnilom, da je padel v boju proti sovražnikom. S smrtjo četniškega podpolkovnika Mihalovića pa skupina komandosov ni bila uničena. Svoje razdiralno delo je nadaljevala in se pridno priprav-

ljala na teror. Minilo je več mesecev - poletje in zima 1945. Že je bila na pragu pomlad 1946. Kolovodje tolpe so živeli v ilegalni in skrbno menjali stanovanje. Tisto pomlad so našli v neki vasi blizu Beograda trupli dveh ljudskih oblasti vdanih ljudi. To je bila prva sled, ki je kazala na teror četniških komandosov.

Kdo ve, kakšne zločine so pripravljali komandos? Zato je bilo treba delati hitro. UDV je že imela podatke o teroristih, hotela pa je uničiti vsjo organizacijo. Manjkalo ji je samo še nekaj podrobnosti. Na pomoč ji je prišlo kolo srečno naključje. V Beogradu so njeni agenti aretirali nekoga, ki je imel prej stike s četniki in o katerem so za trdno vedeli, da je povezan tudi s skupino komandosov. In tako se je začel klobčič odvijati. Kmalu je UDV vedela za vsakega člana komandosov in za vsakega njihovega sodelavca. Znan pa so ji bila tudi njihova skritišča. Med drugim je vedela, da je prišel na Mihalovićeve mesto Ljuba Todorović, znan z vzdekom Baja. Pred vojno je bil predsednik fašistične Jugoslovanske-holgariske lige, med vojno pa je bil Nedeljeve propagande. Pozneje je vodil propagando četniškega avalskega korpusa.

Drugi po rangu med komandosi je bil eden najbolj vnetih sodelavcev Saše Mihalovića Momčilo Obličić, med vojno oficir pri avalskem korpusu, klavne na področju Beograda.

DRUGA ŽRTEV

Poletje 1946 se je Draža Mihalović na Topčideru zagovarjal pred sodiščem. Zanimivo je, da je prav tiste dni UDV udarila po komandosih. Hotela jih je ujeti žive. Njeni agenti so dobro vedeli, da bodo imeli največ opravila s komandosom Dankom Obličićem. Ko je Obličić nekoga juljskega jutra odprl vrata svojega zveščenja, je ostrel, videc pred seboj oborožene ljudi. Vedel je, da mu je odbila zadnja ura. Zgrabil je na polici pri vratih leželo bombo in je skušal vrgati. Toda že je navlail nanj agent UDV. Jela sta se prerivati. Iz sobe je prihitel drugi komandos in začel streljati z hrzlostjo. Zadel je poročnika UDV Sime Mikuljića.

To je bila druga žrtev v boju s komandosi Saše Mihalovića. Agenti UDV so vdrl v stanovanje in ukrotili dva največarja četniška. Tisto jutro so polovili malone vse 70 komandosov in kakih 100 njihovih sodelavcev. Iz Bosne poslana teroristična skupina je bila razbita.

ZADNJI KOMANDOS

Po tej čistki je ostalo v Beogradu samo še nekaj sodelavcev komandosov, ki so se skrivali po stanovanjih. Nekje se je skrivati tudi zadnji komandos, ki je priznal, da so že sklenili ubiti takratnega predsednika ljudskega odbora za beograjski okraj Radovanovića, pa ga niso našli doma. Imeli so tudi seznam članov Partije in ljudskih oblasti, ki so jih nameravali pobiti.

Eden izmed zadnjih sodelavcev komandosov, neki star beograjski zdravnik, je sam prišel iz kleti in se prijavil oblastem. Zdal je moč lojalen državljan in koristen član družbe, ker je spoznal svojo zablodo. Med vojno je bil ugleden funkcionar propagande pri avalskem korpusu. Ker se je bil odgovornosti, se je po osvoboditvi skrival v kleti nekega zasebnega stanovanja. Komandos Baja je vedel zanj in mu pošiljal poročila. Naposled se je moč življenja v kleti naveličal in se obrnil na ljudsko oblast s pismom, v katerem je je prosil, naj mu oprosti izdajalsko delo med vojno. Ko je prišel iz kleti, je bil podooben mumijski. Dolgo je trajalo, preden si je opomogel in spet valjal življenje.

Leta 1947 je torej ostal od vse skupine teroristov nekeje skrit samo še en komandos. Njegovo ime je bilo UDV znano, vedela pa je tudi, da živi v Beogradu. Nekega jutra je dožurni milicnik na ulici opazil sumljivega moža

in zahteval od njega dokumente. Mož jih ni imel. Milicnik je rekel, da jih je pustil doma. Odsel je s milicnikom. Blizu emariške čitalnice pa je začel moč bežati. Milicnik je streljal za njim in ga zadel v nogo. Odpeljali so ga v bolnišnico. Pozneje so ugotovili, da je prišel oblasti v roke zadnji komandos, ki se je leto dni po uničenju skupine potikal po beograjskih ulicah ko preplašena zver.

Tako je Uprava državne varnosti v razmeroma kratkem času razbita skupino naravnih teroristov in rešila življenje mnogim državljanom, ki bi bili ugnani postati njihove žrtve.

IZMISLJENA RESOLUCIJA

Dne 18. novembra 1948 je v Pragi izhajajoči informbirojski časnik »Nova Borba« objavil vest, da je bilo 11. oktobra 1948 v Beogradu na je posvetovanju 104 komunistov, nepartijcev in mladine, na katerem so obsodili stalice OK in nasproti resoluciji Informbiroja. »Nova Borba« je v treh stolpcih objavila resolucijo s tega »posvetovanja«. Drugi dan so informbirojske radijske postaje v vseh oddajah in v vseh jezikih oddajale resolucijo jugoslovanske protifolkovske skupine.

Upravi državne varnosti je bilo naročeno, naj se pozanima, ali gre res za sesianek takšne vrste ali pa je to raca informbirojskega tiska, kar je bilo verjetneje. Znano je bilo, da se je po resoluciji informbiroja pojavilo v Beogradu nekaj nezadovoljnih, v glavnem keristov neutrušenih ambicij za ljudi, ki so bili iz kakršnihkoli razlogov izključeni iz Partije. O kaki večji skupini, kakor je govorila resolucija s posvetovanja, pa ni bilo duha ne sluha. UDV je zadevo v pismu tednu pojasnila. Vse gradivo je prišlo v informbirojsko mapo na polici in zdaj prica samo še o smešnih virih, iz katerih so informbirojski tisk in radijske postaje epale gradivo za propagando proti naši državi.

GROZILNO PISMO GRAVERJU

V začetku decembra 1948 je dobil neki graver, ki ima delavnico na dvorišču neke zakonite beograjske ulice, po pošti grozilo pismo. Neznano izsiljevalec je zahteval od njega, naj izdela zanj pečat ilegalne informbirojske organizacije z imenom »Začasni odbor protifolkovske partijske organizacije«. Če tega ne bi storil, če ne bi pustil pečata na hodnika neke hiše in če bi organizacijo izdal, ga bodo ubili. Graver je takoj odnesel pismo UDV. Le-ta je nekaj časa opazovala več nezadovoljnih. Takoj so nekoga osmislili. Pred graverjem delavnico so postavili zasedo. Nekako ob istem času pa je tudi upravnik nekdanje beograjske tiskarne dobil grozilo pismo podobne vsebine. Natiskal ni bil dva letaka, spoznavni znak, da je v to privlekl, pa naj bi bila fotografija v izloženem oknu tiskarne.

Drugi dan se je pojavilo na hodniku graverjeve delavnice neko dekle, staro kvečemu 17 let. V trenutku, ko je hotela podkrajeno škafico vzeti, pa so jo organi UDV prišli. Potem je bilo dolo lanko. Dekle je takoj priznalo, da je po postal po pečat moč njene sestre in UDV je kaj hitro donela, da je prišla na sled pravemu krivcu. Fant se je tik pred osvoboditvijo Beograda vključil v organizacijo SKOJ. Po vojni je začel svoje zasluge pretiravati. Zato mu je pomagala, da se je dokopal do položaja personalnega referenta. Potem je direktor tistega podjetja skupaj s njim poveril in zapravlil državni denar. Sivar je prišla pred sodišče. Direktorja so obsodili, personalni referent pa je bil oproščen zaradi pomanjkanja dokazov. Pač pa so ga izključili iz KP.

POSVETOVANJA NI BILO

Pred preiskovalnim sodnikom je pripravedno zgodbo svoje resolucije. Rekel je, da ni verje, v spor KPJ z Informbirom in da je hotel zvedeti preveriti. Tako si je izmisli resolucijo in jo prekril beograjsko, madžarsko in češkoslovaško veleposlaništvo poslal kominformskim radijskim postajam. Čeprav je v resoluciji govoril o 104 komunistih, nepartijcev in mladini, je resnici delal vse to sam in 1. decembra je silil, da je moskovski radio objavil njegovo resolucijo. Potem je poslal grozilo pismo graverju in upravniku tiskarne. Hotel je namreč ustanoviti organizacijo, za katero je potreboval pismo in letake. Račune pa mu je prekrizala UDV. Posvetovanje in resolucija sta bila plod domišljije demoralizirane fanta, obraca zdravila sila, na katere se je sklicevala informbirojska propaganda.

N. Stavlječ

Pomembno kulturno dejanje

Pri Državni založbi Slovenije je pravkar izšla 35. knjiga Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev, izdaje, ki omogoča doslej največje zbiranje del slovenskega kulturnega življenja.

Za pa smo prišli ne posebno razveseljivega dejstva, da to založniško dejanje pravzaprav nima širšega odziva v javnosti, vsaj ne v dnevnih in časopisnih, ki bi brez dvoma morali mnogo bolj opozarjati na to izdajo, poročati o pomembnih pisateljih in o raznovrstnih njihovih zbranih delih, ki naj nam nudijo dokončno, popolno podobo literarnih ustvarjalcev naše preteklosti. Pomisliti, da je književnost slovenskega zgodovinskega odziva razmeroma mnogo pomembnejša odločitev kot druge vrste javnega dejstva, saj slovensko ljudstvo dolgo ni imelo lastne politične zgoščenine. Veliki možje, kolikor smo jih imeli, so pri nas avno pomembni pesniki in pisatelji. Ti so mnogočim usmerjali naš razvoj, in današnja kulturnopolitična stizgornjica slovenskega človeka zrcali pliv naših književnih ustvarjalcev preteklosti.

Podobno bi rad terečen pomen te izdaje iz dveh ozirov. Nedvomno se je vredno zamisliti ob tem, kaj pomeni za slovenski narod zbrano delo pesnikov in pisateljev v takšnem obsegu. Sirti, kulturnozgodovinski pomen izdaje pa je na dani sprito posebnih pogojev, ki je v njih nastajala slovenska književnost, rasla e njih in postala važen člen v narodnem razvoju. Hkrati je važno tudi to, da pri tej izdaji sodeluje veliko število naših znanih in neznanih ustvarjalcev, ki dajejo zbranim delom poleg funkcije »biranja in literarnozgodovinskega komentiranja« se tretjo, ki naj bi iz obeh prejšnjih sledila, to pa je temeljit razgled, dejansko obračun z našo literarno preteklostjo.

Z uspešnim zvezkom Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev nam postaja vse jasnejša podoba moč, ki so prispevali tako odločno doleži k slovenski kulturi. To je polaganje temeljnega kamna naši literarni preteklosti, saj bo v tej izdaji zbrana vsa dediščina naših kulturno tvornih rodov, zlasti njihovih vodilnih osebnosti. Zdi se nam, da ta dejstvo obvezuje, in sicer v tem smislu, da bi morale pombe in komentariji zajeti razen literarnozgodovinskih dejstev se kaj več o pisateljih in o dobi, iz katere so zrasli, kajti o nasprotnem primeru bi se ugnile knjige te zbirke spremeniti v nekakšno akademsko izdajo, ki bi bile v svoji zadržanosti in ožskosti malone same sebi namen. Iz opomb in komentarjev bi kakorkoli moral odsevat, da bi pravilno vrednotiti avtorje in njihovo zapuščino in da bi pri tem poudarili tisto, kar je dajalo in daje neki literarni osebnosti pomen, pečat in vlogo v slovenskem kulturnem krogu. Če pomislimo, da imajo dosedanje knjige skupno nad 15 tisoč strani, in da je od teh nad 3.000 strani: opomb drobnega tiska (to se pravi: 10 debelih knjig), potem imamo ob tem doslej opravljenem, težakem in nadrobni, dragocenem delu še to željo, da bi opombe izubile dosedaj značaj nekega pama, tka raznih mnenj, temveč naj bi bile že po svojem izobra in splošnem značaju usmerjene k osebnosti in delu, s katerim so povezane, emara je bilo takih opomb doslej manj, kot bi si jih želeli, oendar pa lahko tu be pripomnimo, da ravno v zvezkih zadnjega časa ta težnja je izrazitejša izstopa. Očitno je, da bi bilo to zahtovo, roč o celoti uredništvu samo z monografijami posameznih avtorjev, ki so menda v načrtu, a bi bila zanje žetli, da bi sledile zaključnemu delu posameznega avtorja v čim krajšem času.

V celoti nam Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev nudi trenutno tole sliko. Skupno je izšlo do danes 35 zvezkov. Zaključna je doslej izdaja Simona Gregorčiča v 4 zvezkih in Dragotina Ketteja v 2 zvezkih (urednik obeh France Koblar). Trije avtorji so doslej dožbeli po 1 knjigo (Linhart v redakciji Alfonza Gavana, Srečko Kosovel v redakciji Antona Ocvirka in Iost Murrn pod uredništvom Dušana Prelepeca). Askerčevu delu, ki ga ureja Marja Borsnik, ima doslej dve knjigi, prav toliko tudi Stritarjevo pod uredništvom Franceta Koblarja. Po 3 knjige imata Levstik (ur. Anton Slodnjak) in Tavčar (ur. dnik Marja Borsnik). Po 5 knjig izata Kersnik (ur. Anton Ocvirk) in Trdin (ur. Janes Logar), medtem ko je Jurčičevo delo v redakciji Mirka Rupla doslej dožbelo 6 zvezkov.

To malo statistiko smo dodali kratkemu razmisljanju o Zbranih delih slovenskih pesnikov in pisateljev kot ponazorilo, koliko delo je bilo doslej opravljenega in koliko ga je še pred nami. Vsekaror pa bi ponovili željo, da bi ta velika založniško osvojitveno močnejša e meoala v našem tisku, saj to kot pomembno kulturno dejanje tudi e »užl.

Aktualnost razprave Plehanova 'Osnovni problemi marksizma'

BORIS ZIHERL

Prav letos poteče dvajset let, odkar je izšla prva slovenska izdaja Plehanova »Osnovnih problemov marksizma«, ki nedvomno sodijo med najbolj čitana dela velikega ruskega marksista.

Prva slovenska izdaja tega spisa je izšla v času, ko je revolucionarno delavsko gibanje na Slovenskem, kakor tudi povsod drugod v jugoslovanskih deželah, prehajalo v tisto odločno razdobje svojega razvoja, ki bi ga z današnjih vidikov lahko imenovali zadnje pripravljalo razdobje, se pravi, v katerem je razvil vse glavne idejnopolične in organizacijske pogoje za svojo zmago v Osvobodilni vojni. Komunistična partija se je tedaj idejno utrjevala v načelnem boju z buržoazno reakcijo ter z raznimi malomeščanskimi družbenopolitičnimi in filozofskimi nazori, ki so zlasti ovirali osveščanje delovnih srednjih slojev. V teh okoliščinah je slovenska izdaja »Osnovnih problemov marksizma« vsekakor predstavljala pomemben prispevek k ideološkemu dvigu predvojnih komunistov. Marsikomu izmed njih je bilo to delo prvo berilo, ki ga je uvaževal v materialistično pojmovanje zgodovine, v razumevanje osnovnih zakonitosti družbenega dogajanja.

»Osnovni problemi marksizma« so bili napisani v letu 1908 in so nastali iz potrebe po obračunu s političnim likvidatorstvom in idejno zmedo, ki sta se po razuru ruske revolucije 1905—1907 polastila dela izobraženstva iz obeh frakcij ruske socialne demokracije, boljševiske in menjševiske.

Teoretično podlago za svoje stališče so likvidatorji revolucionarne proletarske partije v Rusiji našli v postavkah zapadnoevropskega revizionizma, s čigar nosilci Edvardom Bernsteinom, Konradom Schmidtom, Benedettom Crocejem i. dr. se je Plehanov spoprijel že v svojih zgodnejših delih. Svoj beg iz boja proti veleposedniško-kapitalističnemu redu so likvidatorji teoretično utemeljevali s potrebo po reviziji dialektičnim gnozeoloških osnov marksizma, ki so jih hoteli nadomestiti z novokantovskiimi postavkami o načelni spoznavnosti objektivnega sveta. Prevedeno v jezik politike je bilo to enakovredno trditvi, da je znanstveno predvidevanje v družbenih vedah načelno nemogoče, da je zato nemogoča sleherna smotna politična akcija na sploh, posebej pa še politična akcija proletariata. Iz tega so likvidatorji izvedli zaključek, da je odvisna tudi vsaka revolucionarna partija, zgrajena na enotnih idejnopoličnih in organizacijskih načelih, z enotnimi strateškimi in taktičnimi cilji.

Navzlic vsem načelnim nesoglasjem, ki so ju neposredno pred revolucijo 1905 ločila, sta se po letu 1907, v boju proti likvidatorstvu in revizionizmu, spet našla skupaj Plehanov in Lenin. Prav v letu, v katerem so izšli Plehanova »Osnovni problemi marksizma«, je Lenin napisal svoje glavno filozofsko delo »Materializem in empiriokritizem«, v katerem se je spopadel s spoznavno teoretičnim agnosticiz-

mom in subjektivnim idealizmom novokantovcev, ruskih in neruskih. To Leninovo delo je do dandanes ostalo eden izmed glavnih virov za proučevanje spoznavne teorije marksizma.

V tej zvezi moramo opozoriti na razliko, ki nedvomno je med Plehanovim in Leninom v pojmovanju spoznavnoteoretične problematike marksizma in ki jo Lenin zlasti poudarja v svojih zapiskih o Heglovi Logiki. Razlika je v tem, da Plehanov dokaj pretirava Feuerbachov pomen za razvoj marksistične spoznavne teorije, medtem ko Heglov pomen očitno podcenjuje. To ga v drugem poglavju »Osnovnih problemov marksizma« privede do zaključka o istovetnosti spoznavne teorije Feuerbacha in Marxa, ki je povsem nevzdržen in dejansko gre mimo tistega, kar je o razliki med obema gnozeološkima dejal Marx sam v svojih tezah o Feuerbachu.

Lenin Feuerbachovega pomena za materialistično preusmeritev klasične nemške filozofije ni podcenjeval, vendar pa mu je bil za nadaljnje razvijanje dialektično-materialistične spoznavne teorije mnogo važnejši dialektik Hegel kakor nedialektik Feuerbach. Vedel je, da spoznavni teoriji Feuerbacha in Marxa ne mo-

Rajko Slapernik: Dekle s kapuco

reči biti istovetni predvsem zato, ker je Feuerbach skupaj s Heglovim idealističnim sistemom odrgel tudi dialektiko, ki je bistvena za Marxovo spoznavno teorijo, ali kakor pravi Lenin, ki je spoznavna teorija (Hegla in) marksizma. Zato so bile izdidišče Leninovih spoznavnoteoretičnih razglabljanj zmerom Marxove teze o Feuerbachu.

Leninovo istovetenje logike, dialektike in spoznavne teorije je utemeljeno v preprostem dejstvu, da se v naši spoznavi odsvita objektivna dialektika življenja in da je zategadelj nujno dialektičen ves odnos med bitjo in zavestjo, vsa spoznava s svojimi zakonitostmi, ki jih obeležujemo z izrazom subjektivna dialektika.

Plehanova v opravičilo bi lahko dejali, da je tako v pogledu marksistične spoznavne teorije kakor v nekaterih drugih pogledih dosti doslednejši dialektik, dokler svojo misel razvija, kakor pa tedaj, ko jo strne v zaključek. To bi, recimo, lahko dejali tudi o njegovem pojmovanju vloge, ki jo v družbenem razvoju ima geografsko okolje. Tudi tu je svoje, v bistvu pravilno pojmovanje te vloge ponekod izvedel v zaključek, ki bi ga bilo moči tolmačiti kot trditve, da je geografsko okolje najodločilnejši činitelj izprememb v družbenem razvoju.

Ne glede na pomanjkljivosti, ki jih je pri njem odkril in kritiziral, je Lenin visoko cenil prispevek Plehanova v boju proti novokantovski reviziji marksizma, zlasti proti novokantovski sociologiji, s katero so revizionisti skušali in še danes skušajo nadomestiti zgodovinski materializem kot marksistično sociologijo, ki temelji na dialektičnem materializmu.

V svojem članku »Marksizem in revizionizem«, ki ga je takisto napisal leta 1908, Lenin posebej poudarja, da je bil Plehanov »edini marksist v mednarodni socialistni demokraciji, ki je s stališča doslednega dialektičnega materializma kritiziral neverjetne plovosti, katere so v tem pogledu načelnali revizionisti«. In pristavlja: »To je treba tem odločneje podčrtati, ker smo tudi dandanes priče poizkusom vtihotapiti staro in reakcionarno filozofsko navlako pod pretežno kritike Plehanovljevega taktičnega oportunitizma.«

Obramba zgodovinskega materializma pred poizkusi revizionistov, da bi ga nadomestili z buržoazno filozofijo in sociologijo, je nedvomno najmočnejša plat vsega Plehanovljevega dela in tudi njegovih »Osnovnih problemov marksizma«. Plehanov je vsekakor najpomembnejši tolmač zgodovinskega materializma, čigar osnovne postavke osvetljuje in utemeljuje v svojih delih s sila bogatim materialom z vseh področij družbenega življenja, iz zgodovine materialne kulture, iz politične zgodovine, iz zgodovine filozofije, prava, umetnosti in književnosti itd.

V najbolj zgoščeni obliki in hkrati najbolj vsestransko ter sorazmerno najpoljudnejše je Plehanov svojo obrambo zgodovinskega materializma razvil prav v »Osnovnih problemih marksizma«, ki jih je Mehring prevedel ob izidu nemškega prevoda po pravici označil kot »sila poučen priročnik zgodovinskega materializma, v čigar literaturi se bo ta spis trajno ohranil«.

Z vso upravičenostjo torej lahko rečemo, da je Plehanov v boju proti revizionizmu napisal svoja najtehtnejša in najtrajnejša dela. Zato ni čudno, če revizionistom vseh mogočih odtokov in vse do današnjega dne ni posebno pri srcu. Nikakor ni slučajno, da je Plehanov tudi dandanes dostikrat tarča napadov, za katerimi se skrivajo sodobni poizkusi revizije marksizma in njegovih filozofskih osnov. Nosilci sodobnega revizionizma ga skušajo predstaviti kot »vulgarnega marksista«, kakor je že Croce, revizionist in kasnejši ideolog italijanske liberalne buržoazije, označil vse, ki zaradi »pomanjkanja svobode in izvirnosti« brez pridržka sprejemajo Marxa in bistvene osnove njegovega revolucionarnega nauka, brez katerega si danes dejansko že ni mogoče zamisliti napredka v znanstvenem družboslovju in nesmotrne politične akcije proletariata. Toda novokantovski in revizionistični ugovori proti marksizmu, ki jih Plehanov pobija v »Osnovnih problemih marksizma«, zgovorno pričajo prav o tem, kako malo so v zadnjih petdesetih letih pridobili na izvirnosti ljudi, ki do današnjega dneva skušajo »izpopolniti« marksizem z vsakokratno eklektično godijo »najnovejšega« buržoaznega modrijanstva.

V »Osnovnih problemih marksizma« Plehanov prepričljivo zavrača vrsto ugovorov, ki nam jih najrazličnejši »kritiki« marksizma še dandanes priporočajo kot njegove najnovejše in dokončne ovirbe ali vsaj kot pomembne prispevke k njegovi »izpopolnitvi«. Tu se srečamo z mnenjem, da je moči razbiti enovitost zgodovinskega materializma in ga eklektično razčleniti, posamezne njegove sestavine povezati z vsemi mogočimi drugimi, dostikrat povsem nasprotnimi miselnimi pravci, zavreči njegove bistvene postavke in zadržati nebstvene. Opravka imamo s postavko o načelnih razlikah med mlajšim, srednjim in starejšim Marxom, o razlikah med Marxom in Engelsom, kar zlasti razprada jo mnogi sodobni buržoazni filozofi in sociologi, ki v zgodnjem Marxu iščejo »pravega« Marxa in bi ga radi napravili za vitalista, pragmatista, če že ne kratkomalo za predhodnika, eksistenzializma. In končno vidimo, da vsem starejšim in novjšim buržoaznim in malomeščanskim kritikom Marxa večidel manjka glavni predpogoj sleherne stvarne kritike: poznavanje kritiziranega predmeta, poglobitev v njegovo bistvo in smisel.

Zato so Plehanova »Osnovni problemi marksizma« še zmerom splošno aktualni, polni odgovorov na vprašanja, ki jih naprednemu človeku postavlja sodobni idejni boj. In zato bo druga slovenska izdaja tega dela našim naprednim ljudem vsekakor dragocen pripomoček v njihovem boju proti drobnoburžoazni idejni zmedbi in razkroju kakor tudi proti poizkusom buržoazne reakcije, da bi s takimi ali drugačnimi sredstvi idejnega vplivanja zavrla razvoj socialistične zavesti v našem delovnem človeku. Nobene-ga dvoma ni, da bo druga izdaja »Osnovnih problemov marksizma« marsikateremu našemu delavcu ročnega in umskega dela pomagala rasti v zavednega, marksistično razgledanega graditelja socializma na Slovenskem.

Kdor ljubi slovensko knjigo, se vpiše v Prešernovo družbo kot podporni član

»ROMEO IN JULIJA« V LJUBLJANSKI DRAMI

Sinoči je bila v Drami Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani premiera Shakespearovne tragedije »Romeo in Julija«. Ljubljansko občinstvo je nestrpno kot le malokatero premiero v tej sezoni pričakalo sinočnjega predstavo in s tem še enkrat pokazalo svojo ljubezen do velike in še danes nedosežne Shakespearovne dramske umetnosti. — »Romeo in Julija« je režiral Slavko Jan, v glavnih vlogah pa so nastopili Ivanka Mežanová (Julija), Boris Kralj (Romeo) in Jurij Souček (Horatio).

Slovensko narodno gledališče na dvodnevnem gostovanju v Trstu

Ljubljana, 14. maja. Drama Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani bo jutri in v nedeljo gostovala v tržaškem Avditoriju. Slovenski igralci bodo igrali Linhartovega »Matička« in Cankarjeve »Hlapce«. Ljubljanski igralci so sicer še večkrat gostovali v Trstu, bila pa so to gostovanja posameznikov in posameznih skupin Društva umetnikov, medtem ko gostuje Drama

Romeo (Boris Kralj) in Julija (Ivanka Mežanová)

tokrat prvič, kar daje temu obisku še poseben pomen. Današnji »Primorski dnevnik« je že prinesel daljši članek s fotografijami naših najvidnejših igralcev.

KOSOVELOVA RAZSTAVA

Ljubljana, 14. maja. Danes opoldne je bila v Narodni in univerzitetni knjižnici odprta razstava Srečka Kosovele. To razstavo, ki je prispela iz Sežane, kjer si jo je v dneh jubilejnih prireditvev ogledalo veliko število pesnikovih častilcev, prireja naša največja knjižnica v želji, da bi prikazala Kosovelovo pesniško rast od najzgodnejših ohranjenih rokopisov in prvih objav do zadnjih del, posmrtnih izdaj, do prevodov v razne jezike ter uglasbitve njegovih pesmi. Otvoritev so se udeležili naši kulturni in znanstveni delavci, predsednik Sveta za prosveto in kulturo LRS dr. Anton Melik, generalni sekretar Slovenske akademije prof. Milko Kos, rektor univerze dr. Fran Zwitter, rek-

tor Akademije za igralsko umetnost dr. France Koblar, akademski slikar Božidar Jakac, pesnikov brat Stano Kosovel in drugi. O pesniku Kosovelu je spregovoril prof. Alfonz Gapan, ki je prikazal dobo, v kateri je rasel in delal Srečko Kosovel, eden naših najčistejših, najglobljih in najpristnejših lirikov, ter označil njegovo delo in pomen. Upravnik Narodne in univerzitetne knjižnice dr. Mirko Rupel je razglasil razstavo za odprto.

Gotovo bodo vitrine, v katerih je z velikim okusom in pleteto zbrano gradivo o pesnikovem življenju, pritegnile tudi v Ljubljani isto, če ne večjo pozornost kot v Sežani, kjer si je razstavo ogledalo v dveh tednih nad 3000 ljudi.

Naši glasbeniki odpotovali v Avstrijo

Vračajoč obisk avstrijskim sodelavcem, glasbenim umetnikom in izvajalcem, ki so nedavno ob svojem obisku v Jugoslaviji priredili koncerte v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani ter razstave glasbenih izdaj, je danes odpotovala v Avstrijo delegacija jugoslovanskih glasbenih umetnikov. Delegacijo vodijo tajnik Komitaja za kulturne stike s tujino Ivo Froel, predsednik in generalni tajnik Zveze skladateljev Jugoslavije Matija Bravničar in Mihajlo Vukdragović. Razen teh

so v delegaciji skladatelji Stanoljo Raičič, Milo Cipra, Bruno Bjeinski in Primož Ramovš, glavni uredniki glasbenih oddaj Radia Beograda, Zagreba in Ljubljane, dalje dirigenti Krešimir Baranović in Milan Horvat, solisti Vladimir Ružjak, Miroslav Cangalović in Anita Mezetova, violonist Branko Pajević in pianista Marijan Lipovšek ter Zdenko Marasovič.

Jugoslovanski umetniki bodo priredili 18. maja solistični koncert v Gradcu, zatem pa na Dunaju dva simfonična, dva solistična in en komorni koncert. Hkrati bodo v teh mestih odprli razstave jugoslovanskih glasbenih publikacij. Zatem bodo razstavno gradivo izročili glasbenima akademijama na Dunaju in v Gradcu kot darilo naših založb.

Delegacija jugoslovanskih glasbenih umetnikov se bo mudila v Avstriji do 25. maja.

Kulturne beležke

KONTAKT, revija za glasbo in gledališče, ki izhaja v Kölnu, pri naša v 4. številki svojega letošnjega letnika izrpen prispevek prof. dr. D. Ovetka pod naslovom »Die jugoslawische Musik in ihrer geschichtlichen Entwicklung«.

Študijski center francoske radio-difuzije in televizije organizira mednarodni kongres, ki bo letos oktobra v Parizu in se bo bavil z vprašanjem socioloških aspektov radijske glasbe. Namen kongresa, ki se ga bodo udeležili sociologi, glasbeniki in razni radijski strokovnjaki, je izmenjava mnenj in izkustev tega važnega področja. Predavanja bodo zanjela naslednje teme: oblikovanje socialne strukture s pomočjo radijske glasbe, njena kulturna vrednost in vpliv na razvoj socialnih in kulturnih smerne, značaj in razvoj glasbenih programov ter njihov vpliva na področja. Delovna jezika kongresa bosta angleščina in francoščina, predavanja smejo imeti največ tri tisoč besed.

Novo knjige

V zbirki »Sodobni romani« je izšlo Potrčevo delo

NA KMETIH

ki je njegova do sedaj najboljša književna stvaritev. — V tem romanu prikaže pisatelj nesrečno usodo kmečkega fanta, ki ga pohlep po gruntu in strastna ljubezen priveda do zločina.

»Nova ljudska knjižnica« se predstavlja to pot s Pahorjevim zgodovinskim romanom

SERENISSIMA

Množica zanimivih usod in pestrih značajev iz časa, ko je že beneški lev neusmiljeno zatiral težnjo po resnični svobodi, bo nedvomno priklenila slehernega bralca.

Končno je izšla I. knjiga čudovite Rollandove umetnine

JEAN-CHRISTOPHE

Zivljenjski roman glasbenika, ki na izreden umetniški način prikaže tudi francosko-nemške odnose v zadnjih desetletjih minulega stoletja.

(Zamudo pri izdaji so povzročile nepredvidene tehnične ovire v tiskarni, ob katerih je uredništvo brez moči.)

F. ovišak

Angleška B-reprezentanca v Ljubljani

Ljubljana, 14. maja. Ob 19. uri je nad ljubljanskim letališčem zakrožilo avtomotom letalo angleške letalske družbe. Težko pričakovani trenutek, ki je privabil na letališče razen predavnikov NZS in novinarjev, množico ljudi, je napočil.

Goste je pozdravil v imenu NZS tajnik Stane Lavrič. Zahvalil se mu je član kake mladinske reprezentance.

DOBRDOLSI V LJUBLJANI

Angleška B-reprezentanca na ljubljanskem letališču

je vodja angleške reprezentance in predsednik komisije za sestavo reprezentance Richards z besedami: »Kadar je napisano na vratih — Dobrodošli, vemo, da smo zaželeni gostje in zato smo zadovoljni.«

Za vodstvom so izstopili iz letala drug za drugim igralci. Večidel mlad fantje. Nepoučeni bi menili, da so

členi kake mladinske reprezentance. Slisali smo, da je v Angliji navada, da igralci pred tekmi ne dajejo izjav. Vendar smo polizkušali govoriti s srednjim krilcem angleške reprezentance Dugdaleom, ki se je odlikoval na zadnji tekmi angleške nogometne sezone, na finalu kupa med Prestonom in West Bromwich Albionom.

Član kake mladinske reprezentance. Slisali smo, da je v Angliji navada, da igralci pred tekmi ne dajejo izjav. Vendar smo polizkušali govoriti s srednjim krilcem angleške reprezentance Dugdaleom, ki se je odlikoval na zadnji tekmi angleške nogometne sezone, na finalu kupa med Prestonom in West Bromwich Albionom.

Član kake mladinske reprezentance. Slisali smo, da je v Angliji navada, da igralci pred tekmi ne dajejo izjav. Vendar smo polizkušali govoriti s srednjim krilcem angleške reprezentance Dugdaleom, ki se je odlikoval na zadnji tekmi angleške nogometne sezone, na finalu kupa med Prestonom in West Bromwich Albionom.

se prepirali, da razgovori o tekmi pred njo res niso angleška navada. Po prihodu v hotel »Turist«, kjer je goste spet pričakovala množica prijateljev nogometa, smo se zanimali pri vodstvu, kakšna je po njihovem mnenju moč B-representance. Po nekaterih poročilih kaže, da sta reprezentanci precej izenačeni. Član komisije za sestavo reprezentance Colmings pa nam je povedal, da je prva garnitura močnejša od druge, pač pa so nekateri posamezniki vsekakor boljše igralci od svojih vrstnikov v A-representanci.

Angleški reprezentanti bodo jutri dopoldne ob 10. uri trenirali na stadionu Odredu. Ob 12. uri pa jih bo sprejel predsednik MLO dr. Marjan Dermastja.

CENTERHALF B-REPRESENTANCE Jimmy Dugdale

Paberki iz zgodovine angleškega nogometa

»Anglija je zibelka nogometa!« To je pregovor v nogometu. Vsak pogovor o angleškem nogometu se začne in konča s to krilatko. Prav gotovo bo zanimivo nekoliko pojasniti gornjo trditve in pobarvati po arhivih angleškega nogometnega športa.

Mladost je čas, ki se ga vedno z veseljem spominjamo in dogodki in te dobi so včasih tako nenavadni, da se nam zde v starosti kaj čudni. Leto rojstva je osnovni podatek vsakega dokumenta poleg imena, zato ga tuji klubi s ponosom omenjajo tudi v svojih nazivih, posebno, če so stari kot so angleški. Le-ti so stari 65 in več let. Pet ali šest rodov nogometašev.

V dobi prvotnih nogometašev so na britanskih otokih okoli 1880. leta nastajali nogometni klubi kot gobe po dežju. Bili so skromni. Mnogi so kmalu izgubili, tisti pa, ki so se naslanjali na množico, so se obdržali in dosegli zavidljivo slavo.

Poglejmo železničarje iz Lancashire. Njihov klub »Newton Heath« sprva ni imel uspehov. Pozneje so spremenili ime v »Manchester United«, ki ga pozna danes vsak ljubitelj nogometa. Dvakrat je osvojil kup, trikrat je triumfiral nad osvojenim prvenstvom.

»Newcastle West end« je bil leta 1882 zelo reven klub in vsak dan je prinesel nove bojazni, da bi ga morali razpustiti. Prvi izkupiček je za-

beležen v arhivu društva: 7 šilingov in 11 penijev. Danes klubski blagajnik beleži nedeljo za nedeljo — milijone.

Tudi manj znani klubi imajo pestro zgodovino. »Leicester City« so ustanovili tako, da so položili delnice po 1 šiling in pol. S to glavico so kupili nogometno žogo in postavili dvojce vrat na zemljišču, ki jim ga je odstopil prijatelj kluba. 65 let kasneje — 1948. leta. Zadnjo soboto v letu je ta mali klub doživel dan, ko je pred napolnjenim stadionom v Wolverhamptonu. Čeprav je izgubil, je ta dan z zlatimi črkami vpisan v klubsko kroniko.

Se bi lahko naštevali, opisovali zgodovino Birminghama, Aston Willa, Prestona, Arsenala itd. Tradicija. Koliko izkušenj! Laže bomo razumeli, zakaj so Angliji tako ponosni na svoj nogomet in zakaj si tako želijo

Komisija za priprave in sestavo reprezentance je določila »A« moštvo, ki bo jutri nastopilo proti Angležem: Beara, Stanković, Crnković, Čajkovski, Milovanov, Boškov, Milutinović, Mitlić, Vukas, Bobek, Papec.

Reprezentanca ni popolna. Manjkajo poškodovani Horvat, Rajkov in Zebec. Pa vendar vzile temu verjemo v nogometaše, ki bodo jutri branili naše barve.

To ni fraza. Niti navadno spodbujanje. Neomajno vero nam vzbujajo dejstva, da imajo naši nogometaši tisto, kar v nogometu pomeni veliko več kot nogometna tehnika in virtuoznost — srčnost, veliko neomajno srčnost. In vrhu tega vročo željo, da kot fantje iz leta 1939 navdušijo stotine in stotine tisočev naših državljanov, ki jih z očmi, polnimi vere gledajo.

In še nekaj. Vsak nogometaš ima v svoji karieri veliki trenutek. Dan, ki ga čaka vso svojo športno kariero. Dan, za katerega je bilo vredno pretrpeti morje znoj in čisto pretrpeti bridko razočaranje.

Na ta dan je treba preločiti samega sebe, potem pa bo njegovo ime ostalo zapisano z zlatimi črkami na letopišu našega športa.

Ta dan je 16. maj. Dan tekme z velikim nasprotnikom, ki želi pokazati, da nekaj prejšnjih neuspehov se zdalec ne ustreza njegovi moči. Vsak izmed naših igralcev igra jutri najvažnejšo tekmo v življenju. Teža se dobro zavedajo. To pa je sila, ki mobilizira vsak atom moči, ki daje mislim tekleno moč.

Ta zato ni fraza, če rečemo, upoštevajoč hkrati odlike naših nogometašev, da verujemo v zmago.

JUTRI BODO BRANILI NAŠE BARVE

Beara, Stanković, Crnković: to je znamenita olimpijska obramba. Vsekakor bo tudi tokrat trden zid, ki bo vzdržal vse napade angleških nogometašev.

Čajkovski in Boškov sta pripravljena na bolj preprosti smot, da bosta tudi na tej tekmi pokazala, da sta naša najboljša krilca.

Srednji krilec je Milovanov. V Zagrebu je stopil v igro v nesrečnem trenutku. Nekoliko je omahoval. Zato smo se bali zanj, če bi nastopil v reprezentanci. Komisija pa mu je izkazala zaupanje, to pa ni majhna stvar. Igrati proti Angležem je velika čast. Iskreno bi želeli, da bi Milovanov ponovil eno izmed iger, ki sta jo igrala v svoji klubski. To pa lahko stori.

Napadna vloga igra prikratk te postavi. Trojica je olimpijska Borja se mora samo s istim ognjem kakor na olimpiadi. O tem ne dvomimo, da bo Bobek igral z vsem srčnim in Vukas ne bo žoge zadrževal cem in Papec sta prikratk.

Milutinović in Papec sta prikratk. Krilca. To sta mlada nogometaša in naša nada. Če se bosta držala trenerjevih nasvetov, bosta upravičena naša zaupanje.

povračila, ko je bil v zadnjih letih omejen njihov nogometni ponos.

REKORDNI REZULTAT

Rezultati angleških nogometnih tekem so zelo tesni. Angleži pravijo, da je klasičen rezultat z njihovih igrš 1:0 ali 2:1. Toda v prvih letih angleškega nogometa ni bilo tako. Posebno ko so se pojavili močni profesionalni klubi, ki so imeli lahko delo s slabimi amaterskimi. Včasih so namreč igrali tudi profesionalci proti amaterjem.

Znani klub »Aston Villa« je že ob svojem rojstvu zlahka odpravil svoje nasprotnike. Rezultati 18:0, 20:0 niso bili nič posebnega. Rekordni rezultat pa je dosegel prvi profesionalni klub »Preston North End«, ki je porazil svojega nasprotnika »Hyde United« kar s 26:0.

Toliko k izreku o »klasičnem angleškem rezultatu«.

VESTI IN DOGODKI

ZVEZNA KOSARKARSKA LIGA

»Ljubljana« : Lokomotiva 39:39 (27:18)

Ljubljana, 14. maja. V prvenstveni tekmi kosarkarske lige je »Ljubljana« igrala neodločeno z enim od kandidatov za prvo mesto Lokomotivo iz Zagreba 39:39 (27:18). Po tej tekmi »Ljubljana« še vedno vodi na prvenstveni lestvici.

Igra je bila ena najbolj razburljivih v letošnjem prvenstvenem tekmovanju, saj se do konca ni vedelo, kdo bo zmagovalac. Naposled sta se oba nasprotnika zadovoljila z delitvijo točke. Prvi polčas je pripadel domačinom, medtem ko so v drugem prevladovali s taktično zrelo igro gostje, ki so imeli najboljšega moža v visokem Miletiču.

Pred 1000 gledalci sta sodila Kavčič (Lj) in Mahovičič (Zgb).

Ljubljana: Vozelj 5, Brumen 14, Amon 6, Dvoržak 3, Čretinik 4, Vraček 5, Zupančič 2 (28 osebnih napak, izkoriščenih 15).

Lokomotiva: Vulić 6, Miletič 11, Čabaković 3, Sinković 1, Znidarec 10, Zoran 1, Prijlić 7 (osebnih napak 19, izkoriščenih 11).

SABLJANJE

Turnir za prvenstvo Ljubljane

Danes in jutri bo sabljaški turnir za prvenstvo Ljubljane. Na turnirju bodo sodelovali vsi ljubljanski sabljaši. Nastopile bodo ekipe Odredu, Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

Partizan-Tabor in Akademike sabljaške sekcije. Med ženskami bodo nastopile sestre Mihelčič, Kubišarova in bivša slovenska prvakinja dr. Šilbarjeva. Tekmovanja bodo danes ob 15. uri in jutri ob 8. uri ter ob 15. uri. Tekmovanje bo v telovadnici Lj gimnazije.

sko tekmovanje. Udeležilo se ga je kakih 400 dijakov.

Rezultati — moški: 50 m: Muhić 6.4, višina: Zunić 152.5, krogla: Muhić 13.40, ženske: 50 m: Brodarec 7.8, daljina: Brodarec 4.10, krogla: Brodarec 9.50. M. T.

Filmsko podjetje »Avala« je začelo snemati film »Tekma leta«. To je film o nogometni tekmi med reprezentancama Jugoslavije in Anglije, ki bo v nedeljo v Beogradu.

Včeraj so posneli uvodne prizore fotografije s tekme 1939. leta, tisk iz tistega časa, stari stadion BSK, prodaja vstopnic za nedeljsko tekmo veliko zanimanje v Beogradu itd.

Danes bodo posneli priprave naših nogometašev v pionirskem mestu.

Botvinik ohrani naslov svetovnega prvaka

Botvinik : Smislov 12:12

Moskva, 14. maja. V XXIV. partiji dvoboja za svetovno šahovsko prvenstvo je Botvinik igral z belimi figurami, Smislov pa se je že petič odločil za kraljevo indijsko obrambo. Smislov je v 22. potezi po solidni igri predlagal remi. Botvinik je ponudbo sprejel. Potemtakem se je dvoboj za svetovno šahovsko prvenstvo med

Botvinikom in Smislovom končal neodločeno 12:12. S tem je Botvinik ohranil naslov svetovnega prvaka.

Ljubljana, 14. maja. — V VII. kole polinističnih turnirjev za prvenstvo Slovenije. A skupina: Drakšler-Kočevar remi, Djurković-Vošpernik 0:1, Koblar-Gabrovšek 0:1, Mišura-Benedičić remi, Omladić-Zabukovec 1:0.

B skupina: Vavpetič-Bavdek remi, Lorbec-Sitar 1:0, Gradnik-Cuderman 1:0, Trampuz-Braniselj 1:0, Gabrovšek-Volk 1:0.

VIII. kole: A skupina: Kočevar-Zabukovec remi, Benedičić-Omladić remi, Gabrovšek-Mišura remi, Vošpernik-Koblar 1:0, Drakšler-Djurković remi.

B skupina: Bavdek-Volk 1:0, Braniselj-Gabrovšek 0:1, Cuderman-Trampuz remi, Sitar-Gradnik 0:1, Vavpetič-Lorbec 1:0.

Prekinjeni partiji: Kočevar-Omladić 1:0, Vavpetič-Cuderman remi.

Vrstni red: V A skupini vodi Vošpernik 6 pred Omladičem 5.5, Benedičić 5 itd. V B skupini pa Gabrovšek 6, pred Cudermanom 5.5, Bavdekom, Trampuzem 5.5, Vavpetičem 5 itd.

Jutri bo v Domu JLA ob 9. uri šahovsko pionirsko prvenstvo.

TRIJE tovariši

ROMAN 73

»Celo fernet-branca«, sem priznal in šele zdaj mi je bilo vse jasno. »Gromska strela, Pat, ti si sijajno dekle, jaz pa sem nemogoč tepec!«

Naglo sem jo dvignil, odprl vrata in jo odnesel po hodniku. Ležala je na svojih prsih, srebrna čaplja, utrujena ptica. Obrnil sem glavo stran, da ne bi duhala moje po žganju smrdeče sape in čutil sem, da drhti, čeprav se je smejljala.

Posadil sem jo na stol, prižgal luč in prinesel odejo. »Ko bi bil slutil, Pat — namesto da sem se potikal okrog in posedal, bi bil moral — ah, neumna butica — telefoniral sem ti od Alfonza in žvižgal pred tvojo hišo — pa sem mislil, da si jezna name, ker se nisi oglasila...«

»Zakaj se pa nisi vrnil, ko si me spremil domov?«

»Da, to bi tudi jaz rad vedel...«

»Bolje bo, da mi daš prihodnjič tudi ključ od svoje sobe, je dejala, »da mi ne bo treba čakati zunaj. Smejljala se je, toda ustnice so ji drgetale. In nenadoma sem spoznal, kaj je pomenilo zanjto vrniti se, čakati in zdaj govoriti tako pogumno, brez ovinkov...«

»Pat«, sem dejal naglo, ves zbehan. »Pat, gotovo te zebe, popiti moraš nekaj, pri Orlovu tam zunaj sem videl luč, takoj skočim tja, ti Rusi imajo zmeraj čaj, neutegoma se vrnem...« Čutil sem, kako me obliva vročina, — tega ti vse življenje ne bom pozabil, sem dejal že na pragu in hitro stekel po hodniku.

Orlov je bil še pokonci. Sedel je pred svojo ikono v kotu sobe, pred katero je gorela lučka, njegove oči so bile rdeče, na mizi pa je stal samovarček, iz katerega se je kadilo.

»Oprostite, prosim, zgodilo se je nekaj nepričakovanega«, sem dejal. »Ali bi mi lahko dal malo vročega čaja?«

Rusi so naključij vajeni. Dal mi je dve skodelici, sladkor in poln krožnik kolačev. »Zelo rad vam postrežem«, je dejal, »ali vam smem — tudi jaz sem bil že čisto v podobnem položaju — dati še nekaj zrnov kave — za zvečanje...«

»Hvala«, sem odgovoril, »res, hvala za prijaznost. Rade volje jih vzamem.«

»Če potrebujete še kaj«, je rekel in tisti hip je bila njegova drža čudovita, »še nekaj časa bom pokonci; veselilo me bo...«

Na hodniku sem zdrobil kavo v ustih. Tako nisem več smrdel po žganju. Pat je sedela poleg svetilke in se pudrila. Za hip sem obstal na pragu. Zelo me je ganilo, da je sedela tako, se pazljivo gledala v zrcalo in si pudrila senca.

»Popij malo čaja«, sem rekel, »čisto vroč je.«

Vzela je skodelico. Gledal sem jo kako pije. »Vrag vedi, kaj mi je bilo nocoj, Pat.«

»Ze vem«, je odgovorila.

»Tako? Jaz pa ne.«

Saj tudi ni potrebno, Robby. Saj že tako malo preveč veš, da bi bil prav srečen.«

»Ze morda«, sem dejal. »Vendar pa ne gre, da sem čedalje bolj otročji, odkar te poznam.«

»Pač! Bolje je tako, kakor če bi postajal čedalje pametnejši.«

»Tudi utemeljitev«, sem dejal. »Poznaš dober način, kako pomagati človeku iz škrpcev. Mislim pa, da je bilo kar več vzrokov.«

Postavila je skodelico na mizo. Jaz sem stal naslonjen na posteljo. Imel sem občutek, ko da sem se vrnil z dolgega, naporenega potovanja.

Piškici so jeli žvrgoleti. Zunaj so se zapirala vrata. Bila je gospa Benderjeva, otroška negovalka. Pogledal sem na uro. Čez pol ure bo Frida v kuhinji. Potem s Pat ne bi nič več mogla neopažena oditi iz sobe. Pat je še spala. Dihala je globoko in enakomerno. Zbuditi jo je bilo grdo. Toda drugače ni šlo. »Pat...«

Zamrmrala je nekaj v spanju. »Pat...« preklel sem vse opremljene sobe sveta — »Pat, čas je, da vstanem. Obleči se moraš.«

OB OBČINSKEM PRAZNIKU V TREBNJEM

Spomnimo se tistih, ki so širili idejo OF

Danes bodo v Trebnjem praznovali občinski praznik ter tako proslavili dan, ko je prva večja skupina fantov in mož odšla k partizanom.

V zvezi z organiziranjem Osvobodilne fronte v trebnjski občini se moramo spomniti vseh tistih, ki so prinesli in širili idejo Osvobodilne fronte. Tu moramo na prvem mestu omeniti učitelja Eda Hofbeka, šolskega upravitelja v Dolenjski nemški vasi, ki se je takoj po ustanovitvi povezal z OF ter ob vsaki priložnosti širil njen program. Za OF je pridobil zlasti revnejše kmetijske ljudi, toda tudi imovitejši kmetje so se pridružili osvobodilnemu gibanju ter svojo zvestoto dokazali nekateri tudi s tem, da so žrtvovali svoje življenje, kot na primer tov. Gričar s Podboršta in Cvek s Ponikve. V OF je sodelovala vsa njegova družina, 14-letni sin je padel v boju z esesovsko divizijo, žena Marijo pa je usmrtila »Črna roka«, Hofbeka pa so ujeli domobranci in ga v Novem mestu ubili.

Ko se je ustanovila OF tudi v Trebnjem, je bila v šoli v Dol. nemški vasi povezana z okroglim odborom OF Novo mesto in tudi s partizanskimi enotami, ki so se gibale v območju Trebnjega. V šoli je bil tudi obveševalni in propagandni center, ki je znal zelo spretno izkoriščati italijanske slabosti, tako da sta n. pr. Lojze Hudales in Kocjančič tako rekoč pred nosom Bana, proslulega italijanskega konfidenta in komisarja, izdelovala letake s proglasi, ki jih je naslavljal na slovenski narod angleški major Jones. Tu je bil tudi zaroček tehnike, ki se je na tem območju razvila zlasti po kapitulaciji Italije s sedežem na Banovi žagi. Pozneje je nastala iz te okrožna tehnika.

Na območju trebnjske občine so se zelo dolgo časa in tudi v najtežjih časih zadrževali okrajni komite, okrajni odbor OF in okrožna tehnika prav zaradi tega, ker so imeli oporo v tamkajšnjem ljudstvu. Ljudje so priznavali ljudsko oblast in se v mnogem obnašali na odbor OF, na primer celo v zemljiških sporih, zapuščinskih zadevah in kriminalu. Neke Trebnjance so belogardisti nekoč pretepli, zato ker so zvedeli, da so odvedli davke Osvobodilni fronti namesto Italijanom.

Sovražnike, zlasti belogardiste, je silno jezilo, ker je imela ljudska oblast vedno večji uspeh. Tako je med ostalim ustanovila v Trebnjem leta 1943. bolnišnico, ki je belogardisti niso mogli uničiti.

RDEČI KRIŽ V BOJU ZA BOLJŠE ŽIVLJENJSKE POGOJE

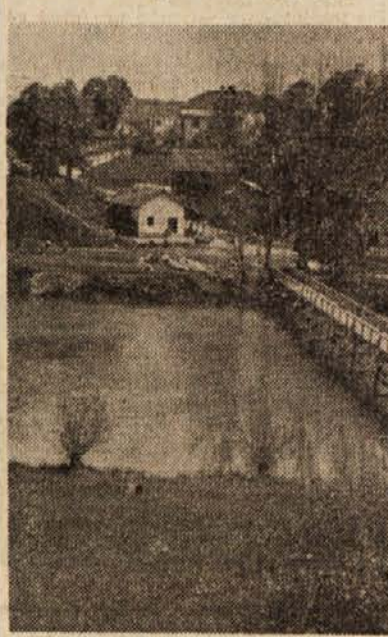
Trbovlje, 14. maja. Kdor je na običnem zboru okrajnega odbora Rdečega križa v Trbovljah poslušal poročila o lanskem in letošnjem delu, je lahko ugotovil, da so okrajni odbor in vse terenske organizacije pravilno in preduradno zastavile svoje delo. Ob svojih rednih in drobnih akcijah, značilnih za vlogo Rdečega križa, so se sistematično lotili dveh perečih vprašanj: asanacije vasi ter boja proti obratnim neizjemam in nesrečam.

V jesenskem in zimskem obdobju je bilo posebno učinkovito delo Rdečega križa zlasti na področju, kjer je slednjič treba ustvariti osnovne pogoje za organizirano asanacijo vasi. Občinski in vaški odbori, med katerimi zlasti prednjačijo Trojane, Cemešnik in Klek, so organizirali 15 tečajev za prvo pomoč, osebno higieno ter vaško higieno nasploh. Skoraj 300 mladih deklet si je v teh tečajih pridobilo toliko znanja in sposobnosti, da bodo po vseh lahko organizirale vsa drobna asanacijska dela, poučevale vaščane v osnovnih stvareh higijene ter s predlogi in pobudami sodelovale s posebnimi komisijami OLO, ki se bavi z asanacijsko politiko vasi (vodovodi, gnojnice, nalezljive bolezni itd.).

V boju za boljše delovne pogoje se je Rdeči križ približal tudi delavcu v jami in tovarni. V zasavskih revirjih je ustanovil in se ustanavlja po podjetjih manjše komisije, ki pazljivo zasledujejo, kako in zakaj se dogaja toliko obratnih nesreč. Hkrati ti aktivni člani RK proučujejo vzroke neizjem in raznih poklicnih obolenosti delavcev. S tem delom postaja RK čvrst pomočnik delavcem v svetom in pravnem odboru v boju za boljše delovne pogoje.

Čiti, saj je delala v korist ljudstvu. Karkoli so belogardisti storili proti OF, so storili kot rušili pozitivnih konstruktivnih stvari, ki so ljudstvu koristile, zato so se vedno bolj smišljivi in sramotili celo pred lastnimi pristasi.

Ljudstvo je nudilo vse pomoč partizanom: v pomoči se je izkazala v celoti zlasti vas Lukovec. Tu je bila posebno požrtovalna družina Mikličevih, zlasti

V nedeljo dop. bodo v Novem mestu izročili v promet četrti mestni most čez Krko. Delavci novomeške Tehnične sekcije Uprave za ceste so pod vodstvom mojstra Vilija Cvitka zadnje dni tako hiteli, da mnogi Novomeščani niti ne vedo, da je v nekaj tednih na Loki dobesedno zrastle most, ki bo skrajšal pot v mesto prebivalcem naselij desnega brega Krke tudi do pol ure. Ljudski odbor mestne občine vabe k otvoritvi mostu meščane in okolčane; začetek kratke slovesnosti bo ob 11. uri dopoldne na Loki.

sin Pavle, katerega so poleti 1942. ujeli belogardisti tako zvanega »štajerskega bataljona«, ki sta jih vodila Vasiljevič in kaplan Šinkar. Obsodili so ga na smrt, toda iztrgal se jim je in pobegnil. Ob isti priložnosti so ti belogardisti ujeli tovariša Pateta iz Rodin in ga potem v vasi Križ nad Mirno zaklali zaradi tega, ker je bil poveljnik vaše zaščite. Nadalje se moramo spomniti tudi Kunškove vdove in njenih hčera ter Kuharjeve družine na Lipniku, Mihatovih v Gradišču, Bizjak Danice in njene matere ter Spelice na Ponikvah, Slakove družine na Rihpovcu, Slakove družine na Dečji

vasi, Ostanka Karla v Dolu, Kastelčeve in Ostankove družine na Vrhovem, vdove Levičar Ursule na Križu, Kranjčanovega Mihe z Medvedjega sela, ki je padel kot žrtev »Črne roke«, Dima Ivana in Pižmohtove družine s Hudejga, Novak Cirile iz Gorinje Nemške vasi, Kmetove družine iz Starega trga, katere je dala tudi žrtev, Murn Pepce z Vrhtrubnja, Barleta s Podboršta, Jeršinovega Jožeta in Angele z Račjega sela, zavednih članic AFŽ in ostalih aktivistov iz Trebnjega, t. j. Gabrijel Pepce, Cenetove Rezičke, Zoržove Lojze.

ke ene prvih aktivist v Trebnjem, Zen Lovra, Ravnikarja Jelka, Ignaca Colariča, Sile Ignaca, lekarnarjevega sina, Božičeve družine (vulgo Pavletove) z Griča, ki je izgubila na zverinski način ubito hčerko, obeh zakoncev Kocjančičev, ki so jih ubili belogardisti, Krapš Zdenke, učiteljice v Trebnjem, ki je bila odpeljana v Dachau in tam umrla, učitelja Blažiča iz Dol. nemške vasi, ki so ga Italijani aretirali, obsodili na dolgoletno ječo in ki je na poti iz Barja preko Dalmacije zbolel in umrl. Mnogo je bilo aktivnih in požrtvovalnih ljudi in med njimi tudi mnogo žrtev, ki se jih pa en sam človek ne more spomniti. Zato je verjetno Zveza borcev v Trebnjem razumela svojo nalogo in zbrala vse podatke o žrtvah osvobodilne vojne in njenih aktivnih sodelavcih. P.

Novi slovenski grobovi na tujem

V Clevelandu so umrli: Jože Gracov, star 60 let, doma iz vasi Devoja v Prekmurju, Margareta Skoda, roj. Centa, stara 72 let, doma iz vasi Mala Slivca pri Velikih Laščah, Tezija Glavič, roj. Godec, po domače Antončeva Reza, stara 72 let, doma iz vasi Late na Dolenjskem, Lojze Lavrič, star 54 let, Lojze Novak, doma iz Komna. — V Firestonu je umrl Jakob Zadel, star 57 let, rojen v Braziji. — V Torontu je umrl Jože Oglin, star 59 let, doma iz Metlike. — V Mascoutahu je umrl Martin Dolenc, star 78 let, doma iz Skofje Loke. — V Hartshornu je umrl Franc Sivig, star 70 let, doma iz Borovnice. — V Chicagu je umrl Franc Demšar, star 59 let, doma iz Trate nad Skofjo Loko. — V Firestonu pa Marija Farjan, stara 73 let, doma iz vasi Zajčji vrh pri Novem mestu.

Izid natečaja za izdelavo osnutkov lokalnih taksonih znamk

Po predlogu žirije je investitor odločil, da se podelijo naslednje nagrade:

I. nagrada 40.000 din osnutku z geslom »SL« (avtor Jože Trpin).

II. nagrada 25.000 din osnutku z geslom »April 54« (avtor Vladimir Makuc).

III. nagrada 20.000 din osnutku z geslom »TS 111« (avtor Danilo Lapajna) —

ter 3 odkupi po 10.000 din osnutkom z gesli: »xy — 2754« (avtor Janez Zajc), »15151« (avtor Vici Sirec), »Ljubljana XIII« (avtor Filip Večko).

Avtorji nagrajenih osnutkov naj dvignejo nagrade pri Društvu arhitektov Slovenije v Ljubljani od 14. maja 1954 dalje v času od 10. do 13. ure. Avtorji nenagrajenih osnutkov 1. in 2. natečaja naj dvignejo svoje osnutke na istem naslovu.

MLO Ljubljana

V ponedeljek tajni razgovori o Indokini

Molotov predlaga nevtralno komisijo za nadzorstvo premirja v Indokini in načelno sprejema francoske predloge o zagotovitvi sporazuma po državah — udeleženkah ženevske konference — Bidault v celoti odklanja vse vietnamske predloge

(Od posebnega dopisnika »Borbe«)

Sovjetska delegacija je načelno podprla francoske predloge o garancijah sporazumov, ki bodo doseženi v Ženevi. Francoska delegacija je namreč predlagala tako posvetovanje držav, ki se razgovarjajo v Ženevi, kakor tudi individualne in kolektivne mere proti morebitnim kršitvam sporazumov, ki jih bodo dosegli v Ženevi. Po sovjetskem načrtu naj bi se udeleženci ženevske konference v primeru kršitve sporazumov v Ženevi posvetovali. Zaželeno bi bilo — je dejal Molotov — da tudi druge delegacije podpre predlog francoske delegacije.

Molotov je tudi izrazil mišljenje, da bi lahko dosegli sporazum o nadzorstvu pogodb o ustavitvi sovražnosti po komisiji, ki bi jo sestavljali predstavniki nevtralnih dežel.

Šef francoske delegacije Bidault je danes v celoti odklonil načrt, ki ga je preložil Ho Si Minhov delegat Van Dong glede poziva za vzpostavitev miru v Indokini. Gre zlasti za politično postavko Van Dongovega načrta, v katerih zahteva priznanje popolne neodvisnosti treh indokitskih državam in umik vseh tujih čet iz Vietnam, Laos in Kambodže.

Šef francoske delegacije meni, da so vsi ti problemi že rešeni med Francijo in Bao Dajevo vlado ter kraljevinama Laos in Kambodže. Kar se tiče tehničnih in vojnih klavzul o ustavitvi sovražnosti šef francoske delegacije meni, da se lahko razgovarjajo le o njih in sicer na temelju francoskih predlogov, ki jih je podprl britanski minister Eden v sredo. Gre namreč za mednarodno nadzorstvo dveh con, v kateri bi se umaknile bojujoče se čete.

V začetku svojega govora je Bidault dejal, da mir, neodvisnost, enotnost in demokracija, oziroma osnovni položaji, na katerih stane Ho Si Minhovi predlogi, predstavljajo tudi cilj francoske in Bao Dajeve vlade in da so te zahteve v glavnem uresničene na ozemlju, ki ga nadzorujejo Bao Daj ter kraljevini Laos in Kambodža. Kar se tiče zahtev vietnamske delegacije, naj bi se francoske čete

Djelal Bajar — predsednik republike Turčije

Ankara, 14. maja (Tanjug). — Danes popoldne se je sestala v Ankari novoizvoljena turška Narodna skupščina, da bi izvolila predsednika republike in predsednika Skupščine. Z absolutno večino glasov je bil za predsednika republike Turčije izvoljen Djelal Bajar.

Dosedanji predsednik vlade Adnan Menderes je dal danes predsedniku republike ostavko kabineta in hkrati dobil mandat za sestavo nove vlade. Pričakujejo, da bodo jutri sestavili novo turško vlado. Za novega predsednika Narodne skupščine je bil izvoljen Refik Koraltan.

RAZGOVOR Z ANGLEŠKIMI REPREZENTANTI

»Videli bomo jutri«

Ljubljana, 14. maja. — Takoj po prihodu angleške nogometne B reprezentance smo obiskali v hotelu »Turist« predsednika za izbiro reprezentance g. Richardsa in ga naprosili o njegovih prvih vtisih v našem mestu.

»Zelo sem presenečen nad ljubiznim in prijaznim sprejemom, ki so nam ga priredili vaši ljudje ob našem prihodu,« nam je dejal predsednik Richards. »Čeprav sem vodja reprezentance že petindvajset let, takšnega sprejema še nisem doživel.«

Novinarje nas je predvsem zanimalo, kakšna razlika je med A in B angleško reprezentanco. Na to vprašanje je dal Richards naslednje pojasnilo: »B reprezentanco sodimo za rezervno A reprezentanco. V njej igra-

jo zlasti mlajši igralci, ki bodo šele na teh tekmah pokazali, če so sposobni zaigrati v prvem moštvu.«

Na vprašanje, kakaj Matthews in Lothouse nista v nobeni reprezentanci, smo dobili tale odgovor: »Ta dva igralca sta še vedno zelo priljubljena pri angleških prijateljih nogometa. Na treningu pa nista pokazala tistega znanja, ki ga zahtevamo za nastop v reprezentanci.«

O igralcih, ki bodo nastopili na nedeljski tekmi, nam je dal vodja angleške reprezentance tele podatke: »Naši igralci so v polni telesni zmogljivosti in bodo v nedeljo dali vse od sebe. So zelo mladi, saj je povprečna starost 22 do 23 let. Najmlajši 17-letni Edmunds v nedeljo sicer ne bo igral, toda tudi Hedges, ki bo igral v nedeljo levo zvezo, je star šele 19 let.«

Naposled smo se zanimali še za njegovo mnenje o zmagovalcu nedeljske tekme.

Tradicionalna angleška zadržanost ni dala jasnejšega odgovora: »Ne poznam vaše reprezentance, zato ne morem dati odgovora. Videli bomo v nedeljo.«

KOPER — Član Zveznega izvršnega sveta Mijalko Todorović, ki prisostvuje II. kongresu Zveze društev ekonomistov, je včeraj v spremstvu poveljnika jugoslovanske vojsne uprave v Kopru polkovnika Miloša Stamatovića obiskal nekatera mesta v coni B. Sinoči se je v Portorožu razgovarjal z aktivisti ZK iz okrajev Koper in Bujce.

NEW YORK — V govoru, ki ga je imel v Los Angelesu generalni sekretar ZN Dag Hammarskjöld, je dejal, da OZN ne more dati instrukcij vladam, marveč samo priporočila. Dag Hammarskjöld je govoril o »modus vivendi« med Vzhodom in Zahodom ter na koncu dejal,

da ZN ostanejo središče za razgovore.

PARIZ — Predsednik francoske vlade Joseph Laniel je včeraj popoldne sprejel ameriškega veleposlanika Douglasa Dillona. Prej se je šef francoske vlade sestel z obrambnim ministrom Plevonom.

DUNAJ — Po vestih, ki so prišle iz Budimpešte na Dunaj, bo Madžarska prihodnji teden ratificirala sporazum, sklenjen z Avstrijo o plovi na Donavi.

SAO PAULO — Včeraj je prišel z letalom iz Rio De Janeira v Sao Paulo predsednik libanonske republike Samun. Samun prihaja v Sao Paulo na uradni obisk.

Avstrijsko-jugoslovanska trgovina

Dunaj, 14. maja (Tanjug). — Odbor avstrijske trgovinske zbornice za Jugoslavijo je imel sejo, na kateri so razpravljali o okrepitvi uvoza iz Jugoslavije. Na seji je prišlo do izraza mišljenja, da Avstrija lahko poveča izvoz v Jugoslavijo samo, če se zaradi poravnave kliranga poveča izvoz iz nje. Na koncu se je sporočilo, da bo junija v Opatici konferenca jugoslovanskih in avstrijskih predstavnikov trgovinskih zbornic, ki nameravajo razširiti dosedanje blagovno izmenjavo med dvema deželama.

Koncert flavista Srejojića in Hartista Piklja

Ljubljana, 14. maja. — Nocoj je bil v mali dvorani Filharmonije po napovedi Koncertne poslovalnice poslednji solistični koncert te sezone z nastopom profesorjev beogradske glasbene akademije Jakova Srejojića, flavista, in Jožeta Piklja, harfista, ki ju je spremljala na klavirju Vera Devič. Silšali smo skladbe za solo harfo (Händel: Chaconne in Hindemith: Sonata), flauto in klavir (Bachova Sonata, Finklerjeva Sonata, Faurjeva Fantazija), flauto in harfo (Krumpholtz: Sonata Vauda: Nokturno), flauto, harfo in klavir (Sakati: Dva preludija). Dovolj pester program, ki je zanimal zlasti v drugem delu s kompozicijami modernistov Hindemitha in Finkla ter Jugoslovana Vauda in Sakača!

Harist Jože Pikelj, ki nam je še v dobrem spominu po lanskem izvedbi Mozartovega koncerta za harfo in orkester, je tudi tokrat izpolnil vse pričakovanja. Z blestečo tehniko združuje impulzivno, čustveno sočno igro.

V teh pogojih je bila njegova izvedba Hindemithove Sonate sprilo njene največje muzikalne vrednosti pač vse večera.

Flavist Jakov Srejojić, ki ga v Ljubljani tudi že poznamo (bil je član komisije II. jugoslovanske glasbenega tekmovanja), je mogel razviti vse kvalitete svoje igre šele v drugem delu sporeda, pač zaradi neogibne prilagoditve instrumenta temperaturni prostora. Tako je bila po Hindemithu njegova izvedba Finklerjeve Sonate druga najimpressionantnejša točka koncerta. Odlikuje ga tehnika vigranost, izredno lep ton v kantilani, a v interpretaciji precejšnja mera objektivnosti, kar je kot nalašč za čustveno zelo trezno Finklerjevo delo. Vendar je v poslednjih točkah (Fauré, Vauda, Sakač) izrazil instrumentu tudi mnogo toplino.

Planistka Vera Devič je bila s solista enakovredna koncertantka, zlasti v Finklerjev Sonati.

Uradni francoski predstavnik je izjavil, da so ti predlogi zelo važni in da si francoska delegacija lasti pravico, da bo nanje pozneje odgovorila.

Tudi Angleži so povedali svoje mišljenje. Le-ti mislijo, da je to korak naprej, toda, žal, »izkušnje z neučinkovitostjo nevtralne komisije na Koreji nam nalagajo pazljivo proučevanje« — je izjavil uradni britanski predstavnik.

Današnja seja o Indokini je bila prekinjena in se bo nadaljevala v ponedeljek. Konferenca v ponedeljek bo tajna, udeležili pa se je bodo le štirje člani vsake delegacije.

Jutri in v nedeljo sta prosti dneva.

V. Teslić

Kitajsko stališče o predlogu Molotova

Ženeva, 14. maja. (AFP). — Predstavnik kitajske delegacije je danes na tiskovni konferenci izjavil, da bo Kitajska privolila v predlog Molotova, da bi se nadzorstvo izvršitve sporazuma o ukinitvi sovražnosti v Indokini zaupalo komisiji, ki bi jo sestavljali predstavniki nevtralnih dežel.

Na vprašanje, ali sodi, da se ženevska konferenca uspešno razvija, je kitajski predstavnik odgovoril pritrdilno, poudarjajoč, da se to lahko zlasti reče za današnjo sejo.

Jugoslovansko-pakistanski sporazum

Pričakujejo, da bodo te dni v Karačiju podpisali jugoslovansko-pakistanski trgovinski sporazum. S tem sporazumom bodo razen splošnih uredb, po katerih se bo razvijala trgovina med dvema deželama, potrjene tudi blagovne liste za 12-mesečno dobo. Sporazum bo veljal leto dni od dneva podpisa. (Jugopress)

GIJORGJI ABADZIEV

ZADNJE SREČANJE

Bila je že pozna noč, Sultana pa še ni mogla zaspati. Ležala je v postelji in napeto prisluškovala nočnim zvokom. Skozi okno se je videlo, kako trepetajo zvezde, in njihov ostrí blesk jo je bodel v oči. V starih deskah omare je glodal črv. Zraven nje pri zidu je mirno dihal baj-Koljo in nalahno smrčal skozi nos.

Sultana se je obrnila s hrbtom proti oknu. Tema je bila gosta, slepa. Polagoma se ji je v prsih zblaznala stara žalost, pronicala vanjo in ji budila težke misli. Šest let je že, odkar se njen najstarejši sin Goce ni prikazal domov, niti poslal kako vest ali pisemce, da bi vsaj vedela, kje je in kaj je z njim.

Vsak večer, ko se je svet pogreznil v nočno tišino, je Sultana, ležeča v postelji, zaživela mamljivo, spominov polno življenje. V duhu ji je oživel Goce, takšen, kot ga je videla pred šestimi leti, ko je, ne da bi kdo vedel, od kod in kako, prišel na svatbo svoje sestre Tine. Sultani je v ušesih zvenela tiha melodija, bučala kot daljni valovi, rojeni v globinah morja, naraščala in z opojno silo zalivala vse okrog nje. Pel je Goce. Pesem je pronicala v kri in jo razvnela, svatom je sijal v očeh drzen pogum. Z lahkoto in tako močjo, kot bi se odtrgal od zemlje, so zaplesali viharo kolo. Strpel ni niti baj-Koljo; metal je fes ob tla in stopil v kolo zraven Goceja, ki mu je šop las poskakoval v ritmu uporne, drzne pesmi.

— Ej — hej, — — ej — hej... Ehe — he... Tako, sinkot! je vzklikal baj-Koljo in obraz mu je plamtel v veseli kljubovalnosti: — Plešite prokletim vragom navkljub! Ehe — he, hej!

Dr drugega dne, še pred svitom, je Goce izginil prav tako neopazno, kot je bil prišel. Špijoni so nesli županu na ušesa, da je Goce v Kakušu. Desetar je s petimi žandarji že tolkel na vrata.

— Le kaj je naredil moj sin, gospod, da ga iščete? — je zmedena vprašala Sultana.

— Ej, tetka, kar je naredil tvoj sin, tega ni zmogel nihče drug — ji je odgovoril desetar in se surovo posmehnil.

Čas je mineval, Sultana pa je živela v strahu in nemiru. Znanci in sorodniki so govorili, da je Goce postal glavar vseh komitov, da se sprehaja pred nosom policije, preoblečen zdaj v trgovca, kmeta ali duhovnika, pa spet v vaškega bogataša ali carskega inženirja. Ti glasovi so vzbujali v njej plah ponos, ki ji je stiskal, pa spet širil smeh.

Gocejeva mlajša dva brata, Milan in Mico, sta bila vsa očarana sprichi teh glasov in v krvi se jima je vse bolj razgorevala želja, da kreneta po bratovi poti, ki je bila tako skrivnostna in privlačna s svojo lepo in junaško negotovostjo. Nekega jutra je Sultana našla njuni postelji prazni. Pobegnila sta v gore. Kakšen dan pozneje jo je obvestil zanesljiv človek, naj se ne vznemirja, češ saj bo kmalu napočil čas svobode. Ona pa je čutila, v kakšni veliki nevarnosti je Goce z bratom, in ni našla utehe v nespretnih nadah lujnih glav. Baj-Koljo je postal še bolj čemer in molčeč. Goste, sršče obrvi so se mu spustile še nižje, da bi skrile bolest, ki mu je rosila oči.

Sultani, ležeči v postelji, je v vročinskih možganih tičal samo on, — Goce. Rada bi bila daleč od vsega, samo z njim, a glodanje črva v omari in lahno smrčanje baj-Kolja jo je motilo. Da bi se rešila neprijetnih glasov, je zarila glavo pod odejo, in tu, v dušiči in topli tišini začela razgovor brez konca in kraja. Tiho šepetaje so vrele besede iz duše, kot bi se bale neprodirnega, gostega mraka, ter se plahe in nemirne znova vračale v svoje gnezdo. Nove in nove misli so se porajale, se vrtinčile in zapletale, nekoga iščoč, in ko so ga našle, se ji je srce umirilo in telo topilo v neki neizrazno prijetni toplini. Pogovarjala se je, videti pa je bilo, kot da namo prisluškuje razgovoru med njim in svojo dušo. Zdelo se ji je, da ji njegov dihal nežno vlaži obraz. V mislih mu je božala goste lase in njeno materinsko čustvo, nelzerno v svojem bogastvu, je vrelo kot čist, globok potok. Delila je z njim svoj strah in

in mučne sumnje, dolgo, dolgo ga je prosila, naj je ne pusti same, naj bo blizu nje in njenih materinskih skrbi. On pa ji je govoril nekaj, kar ni mogla takoj razumeti, in od tega ji je bilo vse teže, vse bolešneje je čutila neizbežno, težko usodo ljudi, ki morajo trpeti in mreti. Njena prizadevanja, da bi zaščitila svojega sina in ga odtrgala od nevarnosti, so se razbijala ob trdnem zidu njegove volje, in obupano je vzdihovala in preklinjala Ajredin-bega in vse nasilneže ter se obračala k svojemu bogu, naj pomaga mladim, da preženejo age in beže čez devet planin in morij, da se nikdar več ne vrnejo v te kraje.

Martinoski Lazar: Godel

Vsa predana nemirni zmedi misli se je Sultana neopazno zapletala v drug svet, — v nerazumljivi svet sanj.

Nekaj čudnega... Znašla se je v neznanem, tujem mestu. Vse je nenavadno, temno in divje. Po tleh ležejo ogromni kuščarji z repi, dolgiimi dva aršina, in z očmi izbuljenimi kot bivolove. Kače se plazijo, zvijajo v klobučice in visijo z dreves kot zanke na vislicah. Trnje, črno in ostro trnje pokriva polje. Neke čudne rastline, podobne suhljatim, grabim ljudem, izhlapevajo dušič vonj. In to tam, mar je to kopriva? Zakaj ima tako rdeče zobe? Še nikdar doslej Sultana ni videla koprive z zobmi, od katerih kaplja kri. In tam dalje plešejo bodala, se tolčejo, rožljajo, uvrščajo se v kolono in se skrivajo za hribom. Od tam pleza kvišku polna luna, rdečerumena kot bakrena posoda. Ne, saj to ni ne luna, ne posoda, Sultana je vztrepetala... To je Gocejeva glava, — ogromna, okrogla, nasmejana. Tako močno sveti, da Sultana zmiži. On jo nežno gleda. A vratu in trupa nima, in tudi rok nima. Ustnice mu drhtijo. Sliši se mehak glas:

— Ah, mati, pridi! Poljubi me! Zaradi tebe sem prišel, pohiti! Za hribom, tam v globeli sem pustil trup in roke, kajti težak boj bijem s turško vojsko. Hiti, mati!

Sultana bi rada stekla. Po tleh je nastlano trnje in zdrobljeno steklo. Uh, le kako je mogla pozabiti čevlje doma! Mar jo bo res trnje in ostro steklo zaustavilo, da ne pojde k njemu? Sultana pogumno stopi, že jo zaboli. S stopala ji curlja kri. Ustnice trepečejo: — Hitreje, mati!

Mati stopa, strašni koprivni zobje jo grizejo v noge. Nič več ne more hoditi. Naenkrat nekaj zaprta v zraku. Sultana zagleda dve ogromni črni ptici, s kljuni in kremplji kot železni kavlji. Ptici krožita

nad Gocejevo glavo in preden jo kavsneta, zakliče Sultana na vso moč:

— Goce, Goce, pazi se!

Mesečina se razblini. Sultani se stemni pred očmi. Pade na nekaj trdega, ostrega, in se zbudi.

— Utihi no, kaj si prišla ob pamet? Ne vrešči, ljudje spijo! — je baj-Koljo srdito zamrmral in jo dregnil s komolcem v rebra.

— Oh, kako strašno! — je stokala Sultana, ki se ni mogla pomiriti.

— Hm, kaj pa je tako strašnega?

— Sanje, — ji je trepetal glas.

— Sanje, glej nò, in zato si morala vreščati? se je porogal, potem pa se je obrnil k steni in umolknil. Čez nekaj časa je vprašal mehkeje:

— Ali si klicala njega, a?

— Koga?

— Sina.

— Da, klicala sem ga.

— Povej mi no svoje sanje...

In glas mu je postal tih in mehak.

Dušič se od vznemirjenosti mu je Sultana vse povedala in na koncu ni mogla vzdržati, da ne bi zajokala.

— Spi zdaj. Neumnosti. Samo spanje si mi pokvarila.

Hotel jo je pomiriti, toda besede so mu nekam grobo zvenele.

Sultana pa nikakor ni mogla zapreti oči. Vse v njej je bilo budno in vznemirjeno. Cutlla je, da tudi Koljo ne spi, temveč premišlja; od časa do časa je globoko zavzdihnil.

Modrikasta jutranja svetloba se je prikradla od vzhoda. Po tlakovani ulici so topotala konjska kopita. Dva moža, najbrž nočna čuvaja, sta se glasno pogovarjala po turško. Na sosednjem dvorišču je zakrutil prašič. Zunaj je nekdo zaklel. Odgovoril mu je užaljen ženski glas.

Sultana je potihoma kot mačka vstala s postelje. Glava ji je bila težka. Stopaje tiho, po prstih, da ne bi zbudila otrok, je odšla v drugo sobo. Prižgala je lučko. Rumeni, le i plamenček je obližnil ikono, umazano od olja in dima. Bogorodica je gledala z nje strogo, s temnim, zlim obrazom, kot da je s čim nezadovoljna.

Pomlad je z dobrohotno roko nastlala po dvoru baj-Kolja raznobarno lepoto. V rožnati peni raznobarnih breskev so cvrčali in frfotali nagajivi vrabci in trgalci cvetne lističe, ki so padajoč na zemljo blesteli v soncu kot mali rožnati metulji. Sončni žarki so lili na okna zlato in vsa hiša se je zdeala kot vkovana v bleščečo kovino.

Otroci so praznično oblečeni odšli na ulico in veselo čebljali.

Danes je Jurjevo.

Sultana je na ta dan vselej pričakovala goste. Toda odkar se je po mestu govorilo, da so baj-Koljevi sinovi postali sovražniki turškega carstva, so mestni veljaki in obrtniki, Koljevi prijatelji, sorodniki in znanci postali malodušni in se niso upali prekoračiti praga njegove hiše. Ajredin-beg in župan sta krivo gledala vsakega ki je imel kaj skupnega s to prokletim »džaursko« hišo. Težko je bilo takrat živeti pod neusmiljeno jezo vladodržcev. Usoda raje je bila v njihovih rokah.

Vendar so bili tudi ljudje, ki niti v teh težkih dneh niso pozabili Sultane, — reveži. Ti niso trepetali za svoje prodajalne in trgovine, ker jih niso imeli, niti za svoja nesrečna življenja, ki niso bila potrebna ne njim ne tem, ki so delili carsko milost. Reveži niso imeli kaj izgubiti, razen svoje nesreče. In ali so na svetu ljudje, ki bi žalovali za nesrečo, če jo izgube?

Baj-Koljo, visok in plečat, je nataknil nove hlače, obšite s svileno vrvico, in kot žerjavica rdeč pas, ter ogrnil kratak jopič. S fesa so mu padale na ramena zlate rese čopa. Počasi se je kretal po dvorišču, z rokami na hrbtu, in prešteval slonokoščene jagode nakita. Ustavil se je ob vrtnicah, olupaval cvetove, poklekaval pred nagelji in z veliko naslodo

vdihoval njihov vonj. Prav tako lagodno in počasi je hodil okrog lilij, zvončkov in vijolic. Od razcvetelga bezga, podobnega ogromnemu vijoličastemu šopku, je prihajal lahen, prijeten vonj. Čebele, pijane od pomladne toplote, so vtikale male glavice v tenke bezgove cettelne čaše. Strogi baj-Koljev obraz je izgubil surovost in je izražal notranje zadovoljstvo. Brki, med katerimi so bila bela vlakna, so se mu svetili v soncu kot lastovičja krila.

Sultana, ki je končala z domačim delom, je stala na prizidku vzravnana in sloka v novi obleki iz temnomodre svile, in gledala, kako mož čisti plevel, ki se je razrastle med rožami. Nekaj se je spomnila in odšla k njemu.

— Poglej, le kdo je odlomil tole, — se je obrnil k njej baj-Koljo in pokazal odlomljeno vejico rožnega grma.

— Kdo neki, — je odgovorila Sultana.

— Vem, ampak ti bi morala paziti.

— Kako naj bom otrokom neprestano za petami?

— Če jih boš pustila takole, bodo vse polomili — je nadaljeval in brkljal s palčico po zemlji okrog svetlečih korenin. Hotel ji je reči še nekaj ostrejšega, ko pa je zagledal njene vlažne, žalostne oči, obrobene s sencami, je zadržano nadaljeval:

— Bolj jih boš morala prijeti, Sultana, saj delajo, kar jim pade v glavo. Bati se te morajo. Kje je Ruža?

— Poslala sem jo k Irinini.

— In nekaj si izmaknila s podstrešja... — jo je strogo pogledal.

— Nek star Gocejev jopič... Irinini otroci so nagi, naj bo... za Gocejevo zdravje.

— Gospodinja pa nisi. Ti agovski naduteži sploh več ne prihajajo v krčmo. Ni zasluzka... Glej, tvoji prihajajo! Le sprejmi jih! — je razdraženo rekel, nezadovoljno vrgel palčico na tla in se naglo umaknil na konec dvorišča.

Pri glavnih vratih se je pojavil visok, suh, palici podoben starec. Previdno je stopal in pri vsakem koraku mu je drobnja glava kimala. Njegov obraz s temno, na lichenah napeto kožo in z malimi, živimi, pametnimi očmi je bil hkrati obraz popotnega svetnika in hudica, kot si ga je ustvarila ljudska fantazija. Sultana mu je stekla naproti, ga prijetla pod roko in ga odvedla v hišo.

Starec je bil eden tistih redkih ljudi, ki imajo na jeziku vedno dobro besedo in zdravilo za vsako bolečino, čeprav so sami brezdomci. Govoril je mehko in jasno in ko ga je Sultana poslušala, se ji je zdelo, da jo nek carovnik vleče iz surove stvarnosti in jo vodi tja, kjer živi človek v nadi, da vse tisto grobo in žaljivo, kar obstaja, ni resnično, in da je resnična le dobra misel in zvestoba med ljudmi.

Cesto mu je Sultana pripovedovala svoje zapletene sanje. Sinočnje so jo bile hudo vznemirile. Potrepljivo jo je poslušal, gobančil suha, ozka lica, tako da se je namesto ust pokazala zarez, pametno mežikal z malimi iskrimi očesi, in ko je Sultana nehala pripovedovati in plašno čakala, da čuje grenak smisel vsega tega, kar ji je trgalo srce, je starec raztegnil lica, med katerimi se je pokazala odprtina, oči pa so se mu zazrle tja nekam skozi zid, kot bi bil ta prozoren.

— Luna, Koljovica, luna kaže na to, da boš skoraj dobila vest o sinovih. A glava, Gocejeva glava kaže, da se bliža dan, ko ga boš videla. Steklo, kuščarji in kače, Koljovica, to so muke, ki si jih pretrpela.

— Kaj pa muke, ali jih ne bo več? — ga je pridušeno vprašala Sultana.

— Tudi če bi bile, bodo majhne, neznatne, ne več take kot doslej, — je poučno nadaljeval starec.

— Kaj pa ptice?

— Ptice, praviš. Ptice, Koljovica, ne morejo doseči lune, še nihče je ni dosegel. V sanjah je rečeno: glava, — enaka luni.

Sultana se je olajšano spustila na stol.

— Kadar hudič ne more človeku do živega, ga muči v sanjah. Ne verjamim slabim sanjam, te so od njega, izkušnjave. To si zapomni, Koljovica.

Ded Stojan je sedel na pogradu nepremičen, vzravnana telesa, glas pa mu je prihajal kot iz flavte in napolnjeval sobo z bodrilnimi zvoki. Sultana jih je željno požirala. Ti zvoki so očistili njeno dušo čustva otožnosti in bojazni, ki jo je razjedalo kot črv. V njej je vedno bolj raslo mamljivo upanje, da se bo Goce vsak čas prikazal. Zdelo se ji je, da so stopinje tam zunaj na tlakovani ulici njegove stopinje. Bilo pa so le stopinje gostov. Sultana jih je sprejemala in vsakega spremila, podarivši temu

srajco, onemu obnošene čevlje, kruh ali kaj drugega, kar je bila pripravila že včeraj.

Ta dan je bila Sultana zadovoljna z ljudmi in s samo seboj. Toliko lepega so ji pravili o Goceju, da se je odtrgala od resničnega sveta in njegove slepe stvarnosti ter zamenjala sanje z resničnostjo. Misel na Goceja jo je priganjala, da je često pogledovala skozi okence na ulico, kjer so v čistem, opranem kamenju tlaka odsevali sončni žarki, cvetje pa je stikalo razkošne preproge, postlane po obeh straneh ulice. Gostje so nehali prihajati, Sultana je ostala sama s svojimi prebujenimi namami. Čakala je Goceja.

In Goce je zares prišel. A praga ni prestopil. Nekdo je potrkal na glavna vrata. Ko je Sultana odprla, je stal pred njo cigan, prodajalec oglja, in prosil kruha. Arnavske hlače na njem so bile raztrgane in pokrite z zaplatami, ki so bile grobo pršite z raznobarnim sukancem, na ovijah so mu okrog bosih nog opletale niti razcefranih travok. Suknjič mu je kot čunja visel čez pleča. Njegov od oglja umazan obraz je bil lep, na njem pa so blestele le oči.

— Zate nimam kruha! — se je zadržala Sultana, ogledujoč si beračevo močno postavo. On pa je stal pred njo kot vkopan in jo gledal s široko razprtimi, srečnimi očmi.

Nekaj trenutkov sta se gledala; mati ni mogla

spoznati svojega sina, sin pa se ni smel odkriti svoji materi.

Okrogli, polni obraz, kot višnje temne oči, iz katerih je sijala dobrota in milina, vrele ustnice, ki so mu nekoč, ko je bil še otrok, pokrivala lica s poljubi, vsa materina pojava, znana in mila, je bila tako blizu njega! Komaj se je vzdržal, da se ni vrgel na materine prsi. Toda tam nasproti so gledala nanju okna dvonadstropne Ajredin-begove hiše. Za okenskimi rešetkami so se na baj-Koljevo dvorišče pogosto zagledale begove oči. Da se tudi zdajle kdo ne skriva tam? Samo majhna neprevidnost, in Goce bi lahko padel v roke sovražnika.

— Tak hrust! Pojdi no delati! — ga je ozmerjala Sultana.

Prodajalec oglja je molčal in jo gledal žalostno, z nežnim hrepenenjem v velikih očeh. Potem se je počasi obrnil, kot da se mu noče od tod, in se klekaje oddaljil. Sultani se je zazdelo, da si je z rokvom obrisal oči. Ko je zaprla vrata za njim, se je za trenutek zamislila:

— Mar je bil res lačen...? Gotovo je prišel od daleč... — Kot da jo je nekaj zbudilo v srce. Bri je pohitela na ulico. Zunaj ni bilo nikogar. Berač je bil že odšel.

Tako je bilo zadnje srečanje Goceja Delčeva s svojo materjo. Čez dve leti je padel.

(Prevedla Nada Carevska)

SIMON CARMIGGELT

Prijatelji, berite časnike!

(Iz holandščine)

Kar prebere človek v časnikih, ga izpodbuja k posnemanju. Mnogi ljudje prebero zvečer vsa poročila o umorih, vlomih in pustolovščinah enako pazljivo, kakor gospodinja vabljive oglase trgovcev s kolonialnim blagom, pozneje pa pri kavi razglablja o teh zločinih, ko da bi si mislili: »Tole bi pa lahko tudi jaz poskusil!«

Tudi ondan obsojena zastrupeljavka H. ima menda takšno prodorno moč. Mož, znan v vsej ulici kot bič svoje družine — zmeraj razgrajajoči in tuleči pretepač — je sedel doma pod namizno svetilko in pazljivo bral poročilo o tej grozljivi zadevi. Vrli reporter jo je bil opisal z literarno nadarjenostjo in nobene napete podrobnosti ni prezrl. »Marie R. je nakapljala smrtne tekočine v kavo X svoje žrtve«, je bral mož in brez misli

iztegnil roko po skodelici, ki mu jo je bila nalila žena. Popil je kavo, pomlaskal z jezikom in dejal, ne da bi dvignil pogled:

»Kakšen čuden priokus pa ima ta kava?«

»Ko je izpraznil skodelico«, je bral mož dalje, »je Marie R. rekla svojemu možu: »Kakšen čuden priokus pa ima ta kava?«, toda obtoženka je trdila, da...«

Prestrašeno je mož dvignil glavo. Žena ga je molče in napeto opazovala. V njenem pogledu je bilo nekaj čudnega. Iznenada se je oglašil v njem strašen sum. Vrgel je časnik na mizo in vprašal z drhtečim glasom:

»Ali si mi primešala v kavo strupa?«

»Da«, je odgovorila mirno.

Mož je jel drhteti po vsem telesu. Vtem ko ga je oblival mrzel pot in ko ga je v želodec nekam čudno peklo, je našel v sebi še toliko moči, da je poklical zdravnika. Na nosilnici je zašepetal: »Žena me je zastrupila.« Tedaj so ga odpeljali v bolnišnico, ženo pa na policijo. Zdravniki so mu izprali želodec, policaji pa so storili nekaj podobnega z ženinim duhom. Na dan so prišle vsakršne reči. Z ljubečkom je bila pognala v drugem mestu sto privarčevanih mark, potem pa je nalila možu v kavo arzenika, da bi se ga odkrižala in da bi lahko sledila glasu svojega srca.

Drugi dan je bila spet prosta.

Preiskava je namreč pokazala, da je bilo vse to izmišljeno. Ljubčka sploh ni imela. Prihranjenega denarja se ni bila dotaknila. In v želodec njenega moža ni bilo niti kapljice arzenika.

»Tudi jaz sem brala poročilo v časniku«, je priznala. Ko je njen mož, ta hišni tiran, dvignil pogled in vprašal: »Ali si mi nalila v kavo strupa?« ji je šinila v glavo misel, da se ji ponuja edinstvena priložnost, da se mu maščuje za vse psovke in udarce, kar jih je v zakonu elišala in dobila. Zato je odgovorila: »Da.«

Potem pa je z zanimanjem opazovala, kako je sugestija zameglila njegov pogled, kako so njegova lica prebledela in kako so mu začele ustnice drgeti. Na policiji je pustila svoj bujni domišljiji prosto pot. V to se je bila pač spustila in na pol pota se ni mogla ustaviti. In morda se ji je nekoč že sanjala zgodba o zapravljenih prihrankih in ljubčku v drugem mestu... Tisti zankski mož pa že spet sedi doma z današnjim večernikom, nekoliko slaboten, in je v občevanju z ženo na moč pohleven. Takšno izpiranje želodca namreč ni igra. Razen tega pa — kdo bi si mislil, da je tista Minna zmožna kaj takšnega? Mož prav gotovo ne.

O, prijatelji, berite časnike!

MALI LEKSIKON

VPRAŠANJA:

Ali se lahko sončna energija spremeni v kemijsko? Koliko rdečih krvnih teles je v kubičnem milimetru krvi?

Kdo se v naši deželi ukvarja z lovom na korale? Ali kdo razmišlja o udobnejši vožnji čez ocean tistih potnikov, ki so podvrženi morskimi boleznimi?

ODGOVORI:

Znanstveniki so nedavno odkrili nov preprost postopek, s katerim lahko sončno energijo spremenimo v kemijsko. Zelo dolgo pa poznamo proces fotosinteze v rastlinah, ki ga znanstveniki še niso mogli pojasniti. Pri novem postopku gre za razkroj vode v kisik in vodik. Pri ponovni spojitvi se sprosti toplotna energija (temperatura plamena do 2500 stopinj C), ki jo lahko izkoristimo. Voda se razkroja pod vplivom sončne svetlobe z nekatere sestavinami kovine cerija, ki absorbirajo sončno energijo kakor klorofil v rastlinah in jo oddajajo molekularni vodi ter jih tako razkrojajo na vodik in kisik. Za zdaj izkoriščajo s tem postopkom samo 0,1% sončne energije, znanstveniki pa upajo, da se bo lahko ta količina povečala in da bo dobil ta postopek tudi gospodarski pomen.

Rdeče krvno telesce živi samo nekaj tednov. V embriu, zarodku, nastaja v jetrih, vrtnici in kostnem mozgu, po rojstvu pa samo še v kostnem mozgu. Pri odraslih ljudeh se nastajanje rdečih krvnih telesov čedalje bolj omejuje na mozeg v ploščatih delih lobanje in v gornjem delu trupa. Samo pri večji potrebi po kisiku (ob znižanem zračnem tlaku - v višinah), pa postanejo proizvajalci tudi ostali deli okostja. Človek ima v sebi kakih 5 milijonov rdečih telesov v kubičnem milimetru krvi, koza 13 do 18, govedo 5 do 9, konj 6 do 8, prašič 6 do 7, kokoši 2 do 3, ribe pa 0,37 do 0,8 milijone.

Korale nahajamo vzdolž naše obale v globini 30 do 200 metrov, navadno po grebenih pri Ziriji, Blitvenici, pri Drevniku, Visu, Korčuli, Peklenskib otokih, Mljetu in na mnogih drugih krajih. Z lovom na korale se ukvarjajo samo Zlarijanci, ki so na našem Jadranu v tem oziru tudi najprejnejši. Lov na korale jim prinaša tudi precej koristi. Pred vojno je veljal kilogram obdelanih korala približno 3000 din. Lov je bil vedno dober. V prejšnjih časih, na pr. l. 1847, so lahko nalovili na leto do 300 kg korala. L. 1911 so ustanovili tudi prvo zadruzo. V Zlariju se zdaj deluje zadruza, katere člani se ukvarjajo z lovom na morske gobe in korale.

Morski boleznijo podvrženi ljudje so že od nekdaj največja skrbi ladijskih posadk na dolgih vožnjah čez ocean. Zato ni čudno, da je prav neki ameriški strokovnjak začel razmišljati, kako bi ladijskim posadkam v tem primeru pomagal. Na podlagi razvoja atomske energije v Ameriki napovedujejo, da bodo začele najpozneje l. 1970 voziti potniške podmornice, ki bodo plule 30 m globoko, kjer morskih valov sploh ni čutiti, vozile pa bodo hitreje, kakor vozijo ladje po morju. Atomskim podmornicam se pod vodo ne bo treba ustavljati. Edina težava bi bila z zadostnimi rezervami zraka. Toda znanost hitro napreduje in morda bo mehanizmo ali kemijsko odstranila tudi to oviro.

Nad 60 eksploziji atomskih bomb

Največ poskusov z atomskim orožjem so napravili doslej Američani

Prva atomska eksplozija je bila 16. julija 1945 v puščavi Alamogordo v Novi Mehiki. Dobro tri tedne pozneje sta padli dve atomski bombi na japonski mesti Hirošimo in Nagasaki. Odtlej je bilo še kakih 60 poskusov z atomskimi in nazadnje še z vodikovimi bombami, od teh najmanj 50 ameriških. Natančno število ni znano, ker Američani svoje poskuse z atomskim orožjem skrbno prikrivajo. Angleži so napravili šele dva poskusa z atomsko bombo, v SZ pa se jih je baje razpočilo pet, prva leta 1949, prva vodikova bomba pa 12. avgusta 1953.

Ali se bo to nadaljevalo? Na to vprašanje zahteva svetovna javnost odgovor zlasti po nedavnih poskusih z vodikovo bombo. Letos 1. marca se je namreč prvič pripetilo, da so nedolžni ljudje postali žrtve preizkušanja atomskega orožja. Gre za japonske ribiče, zastrupljene z radioaktivnimi žarkovi. Če pomislimo na nesreče v zvezi z izumom dinamita v tovarnah in na večbališčih v minulem stoletju, moramo, pač priznati, da so strokovnjaki za atomsko energijo glede učinka eksplozije mnogo previdnejši, kakor so bili nekoč Nobel in njegovi nasledniki z dinamitom.

V nasprotju z uranovimi in plutonijevimi bombami velikost vodikovih ni omejena. Možnosti izdelovanja vodikovih bomb so različne. Strokovnjaki za atomsko energijo se ne čudijo, da država, kakršna so ZDA, ki vidi svoje glavno obrambno orožje v atomskih bombah, poskuse z njimi nadaljuje. Kar se tiče velikosti vodikovih bomb, lahko že zdaj napovemo konec poskusov. Ameriški admiral Strauss, ki ima pri tem glavno besedo, pravi, da je bila zadnja eksplozija tako strašna, da bi lahko uničila ves New York. New York ima kakih 8 milijonov prebivalcev. Moskva pa polovico manj. Vse kaže, da hočejo Američani dognati, kako bi lahko odgovorili na morebitni napad z vodikovimi bombami na svoja mesta. Razen tega poskus niso zgolj znanstveni in tehnični, marveč tudi politična demonstracija.

Zadnje čase čedalje pogosteje slišimo in beremo, da se pripravljajo neposredna pogajanja med Washingtonom in Moskvo o atomski energiji in atomskem orožju. Washington je najbrž hotel s poskusi z vodikovimi bombami pritisniti na Moskvo in ji dokazati, da se ne želi pogajati zato, ker bi bile ZDA vojaško šibke, marveč nasprotno, ker so močne. Vsak nov poskus z atomskim orožjem, pa naj ga napravijo kjerkoli, seveda znova opozori miroljubne narode na nevarnost nove vojne, ko ne bi bilo izključeno, da bi v njo zapletene države uporabile tudi atom-

ske orožje. Zato je razumljiva čedalje odločnejša zahteva, naj ZDA, SZ in Velika Britanija opuste izdelovanje atomskih in vodikovih bomb ter poskuse z njimi in naj atomsko energijo uporabijo tako, da bo njihovim narodom koristila. Svetovni mir pa je po mnenju nekaterih vodilnih državnikov predvsem odvisen od možnosti svobodnega

sveta, da bi učinkovito odgovoril na morebitno agresijo. Zato je Churchill v Spodnjem domu zagovarjal ameriške poskuse z atomskimi in vodikovimi bombami, češ da so važen sestavni del obrambne politike. Če pa bi se svobodoljubni narodji zanašali zgolj na orožje, bi nevarnost nove vojne nikoli ne bilo konec. Mnogo

važnejši od orožja je odpor ljudstva proti novemu vojnemu pustošenju. To mora biti temelj boja proti vojnim hujskačem, čedalje močnejši in obsegajoč čedalje več narodov. Ne na groznjah z novim rušilnim orožjem, marveč na miroljubnosti in odporu vsega naprednega človeštva proti vojnem bo možno zgraditi trajen mir.

Čedalje več žrtev avtomobilskega prometa

Skoraj po vsem svetu število žrtev avtomobilskega prometa hitro narašča. V Veliki Britaniji povzročijo na leto povprečno 226.000 ljudi, od teh 5.000 do smrti. Prva avtomobilska nesreča se je

pripetila v Angliji 17. aprila 1896, ko je neko motorno vozilo v Londonu povzročilo neko žensko. Neki očividec je rekel, da je avto vozil z »brezobzirno hitrostjo«, v resnici pa je vozil približno tako hitro kakor galopira dober konj. Sofer je trdil, da je vozil 6,5 km na uro in da lahko vozi njegov avto največ 12 km. Ko je zagledal žensko pred seboj, je kričal in zvonil, pa ga menda ni slišala.

Dve leti pozneje se je pripetila na cesti prva smrtna avtomobilska nesreča. Bilo je 25. novembra 1895, ko je neki Anglež povabil na izlet več svojih prijateljev »z vozom brez konja«. Med vožnjo se je eno kolo snelo. Nesreča je hotela, da je avto prav takrat vozil po klancu nizdol in tako se je prevrnil. En potnik je bil tako nevarno poškodovan, da je kmalu umrl.

Avtobus angleškega izdelka. Takšne avtobuse je naročilo naše podjetje za civilni zračni promet JAT v Angliji za prevoz potnikov iz mest na letališča in nazaj

Pridobivanje palmovega olja

V Nigeriji so pred 20 leti pridelovali še tretjino svetovne proizvodnje palmovega olja. Med vojno pa je bil pomorski promet z Indijo zelo otežkočen in Nigerija je morala napeti vse sile, da je povečala pridelek za 55%, ker iz Indije palmovega olja ni bilo moč dobiti. Po vojni se je položaj znova spremenil in zdaj spet odpade na Nigerijo približno tretjina pridelka.

Palmovo olje je kemijska spojina oljne kisline in glicerola. Če pridejo vanj nekateri encimi, se polagoma pokvarl in razpade v svoji sestavini. Čim več je v njem oljne kisline, tem slabše je. Palmovo olje z neznatno količino oljne kisline lahko uporabljamo tudi za jed. Če pa je v njem oljne kisline več, je primerno samo za industrijsko rabo in tedaj je znano kot tehnično olje. Za začetek dobivanja palmovega olja lahko smatramo trenutek, ko grozde plodov odrežejo od palme. Ta začetek je zelo važen. Če odrežejo plodove v trenutku popolne dozorelosti, v olju ni proste oljne kisline in je povsem nevtralen. Izkušnje pa so pokazale, da v grozdu vsi plodovi istočasno

niso enako dozoreli. Nekateri so še prezeleni, drugi pa že prezreli. Zato olje ni povsem nevtravno niti, če plodove obirajo v najugodnejših razmerah.

Če pa odrežani grozdi padajo na tla, se nekateri plodovi obtolejo. V takšnih plodovih je večji odstotek proste oljne kisline kakor v nepoškodovanih. Toda proti temu ni moč ničesar ukreniti, ker bi stroški obiranja zelo narasli, če bi hoteli vsak plod oziroma grozd posebej odtrgati. Z divjih palm padajo plodovi z mnogo večje višine, ker so večje od negovanih, in plodovi se še bolj obtolejo. Obrane plodove hitro preneso v mline, kjer jih parno sterilizirajo, da preprečijo nadaljnje nastajanje kisline. To

delo je v dobivanju dobrega palmovega olja najvažnejše.

Afrličani, ki obirajo palmove plodove, imajo dve metodi. Grozde stiskajo v stiskalnicah, narejenih iz votlih stebel, ali pa jih mečejo v krop, da bi se po njihovem mnenju omehčali, kar pa je v resnici tudi nekakšna sterilizacija, potem pa jih v velikih posodah tlačijo. Olje iz palmovih plodov v glavnem stiskajo ročno, v novejšem času pa tudi s stiskalnicami. Če primerjamo cene nigerskega palmovega olja iz leta v leto, vidimo, da je kakovost čedalje boljša. Na svetovnem trgu prodajajo nigersko palmovo olje raznih vrst. Posebno čisto, ki je izven kategorij, ne sme imeti v sebi nad 4,5% proste oljne kisline. Palmovo olje je eden najvažnejših industrijskih proizvodov Nigerije in od njega je v glavnem odvisna blaginja te dežele, kolikor o blaginji sploh lahko govorimo.

REKE RAZJEDAJO IN IZPODKOPAVAJO BREGOVE

in sicer na severni poluti desne, na južni pa leve

Na severni poluti reke razjedajo in izpodkopavajo desne bregove, na južni pa leve. Da bi ta naravni pojav proučil in pojasnil, je akademik K. Baer v minulem stoletju pregledal bregove mnogih rek. Na podlagi svojih opazovanj in dognanj je obogatil znanost s tako imenovanim »Baerovim zakonom«, leta 1857 pa je napisal znanstveno razpravo, v kateri je raztolmačil ta pojav kot posledico rotacije Zemlje. Tako je znanstveno razložil, zakaj so desni bregovi mnogih rek, kakor Donave, Dnepra, Jeniseja itd. visoki in strmi. Voda buta ob desni breg in ga izpodkopava, naplavine pa pušča ob levem bregu in tam nastaja aluvialna ravnina. Ponekod gre to tako hitro, da lahko že na prvi pogled opazimo, kako voda zemljo na enem bregu izpodjeda in odnaša na nasprotno stran reke. Tako so morali pred kakimi tridesetimi leti mesto Črni jar z

desnega brega Volge premestiti precej daleč od reke, ker je bila voda tla pod njim že tako razjedla, da bi se bile hiše podrle. V tri sto letih pa se je struga Volge premaknila tako daleč na desno, da je ogrožala Črni jar tam, kjer stoji zdaj.

V Vojvodini lahko vidimo znake, da je Donava nekoč tekla bolj severno in da se je šele pozneje močno približala Fruški gori, ki jo na mnogih krajih izpodjeda. Njena struga se že močno približuje Sremskim Karlovcem in železniški progi Beograd—Novi Sad. Prof. Gorjanović pravi, da je Donava pred več tisočletji tekla ob Titelski planoti, potem pa je prodrla na desno proti Slankamenu.

Baerov zakon velja za vse mase, ki se premikajo po zemlji. Znano je, da vlaki na severni poluti večkrat skočijo iz tira na desno kakor na levo stran. Na dvo-
tirnih progah se obrabijo

desne tračnice hitreje od levih. Tudi pot artilerijskih granat je na severni poluti nekoliko pomaknjena na desno. S tem morajo artileristi računati, če hočejo zadeti cilj.

Potovanje na Mars napovedujejo

V ameriški reviji »Colliers« je bil nedavno objavljen članek, o katerem bi človek mislil, da ga je napisal Jules Verne ali Wells, napisal pa ga je dr. Werner von Braun, načelnik oddelka za dirigirane izstrelke v Alabami. Braun piše, da bodo ljudje najpozneje čez sto let že lahko z zračnimi ladjami prevozili 351.200.000 km dolgo pot od Zemlje do Marsa, tega velikega rdeč-

kastega planeta, ki bo 2. julija oddaljen od Zemlje samo 74.000.000 km. Braun pa meni, da bo treba na poti do tega cilja premagati še velike nevarnosti in težave. Ljudje, ki bi odleteli v vesoljstvo, bi morali imeti izredne umstvene in fizične sposobnosti.

Polet na Mars bi trajal namreč tri leta.

Posadke zračnih ladij bi morale šteti najmanj 70 članov.

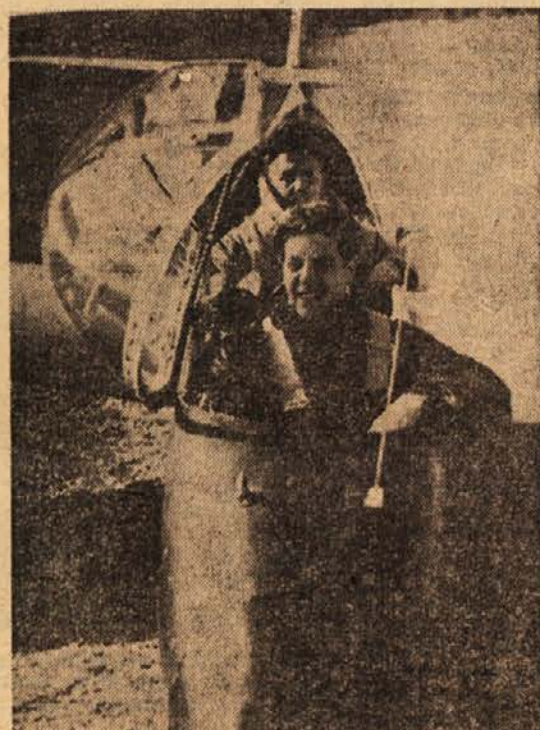
Za polet na Mars bi potrebovali deset zračnih ladij po 4.000 ton. V vesoljstvo bi namreč morale dvigniti gorivo, znanstvene instrumente, hrano, kisik, vodo in razne druge potrebščine, saj bi bila posadka kot rečeno na poti cela tri leta. Ko bi se zračne ladje dvignile 9.200 km nad zemljo, bi ustavile rakete, ki bi do te višine pogonjale ladje. Šele tedaj bi se začelo pravo potovanje po vesoljstvu, trajalo pa bi osem mesecev.

Potem ko bi proučili atmosfero okrog Marsa, in sicer z raketo brez pilota, bi medplanetarno ladje zbralo svoje desantne aparate in tedaj bi se odprava spustila na Marsovo polorno področje, pokrito z večnim snegom in ledom. To je po Braunovem mnenju edino mesto na Marsu, kjer bi ljudje z Zemlje našli ravnino, da bi se lahko spustili na tla. Tedaj bi raziskovalci s traktorji, taboriščno opremo in ostalimi potrebščinami lahko prišli do ekvatorja in zgradili tam stalno taborišče za nove vsemirke popotnike, ki bi prispeli z Zemlje.

Odprava bi ostala na Marsu 15 mesecev.

Braun priznava, da bi bilo treba najti odgovor še na mnoga vprašanja, preden bi mogli ljudje prispeti na Mars. Med mnogimi težavami je tudi kozmično izžarevanje.

NOV JADRALNI REKORD

Dva mlada Francoza, ki ju vidimo na pričujoči sliki, se pripravljata na nov jadralni rekord. En rekord sta že dosegla, ko sta ostala z jadrlnim letalom v zraku 57 ur in 10 minut. S tem sta za 59 minut prekosila dotedanji rekord dveh drugih francoskih jadralcev.

Proizvodnja jekla v Angliji narašča

Proizvodnja jekla je lani v Veliki Britaniji v nasprotju s težnjami v drugih industrijskih deželah nenehno naraščala. Dvignila se je na 17.600.000 ton, vtem ko je znašala predlanskim 16.400.000 ton. Narasla sta tudi potopev in valjanje. Če označimo indeks proizvodnje v letu 1938 s 100, je znašal predlanskim 142, lani pa že 148. To je omogočilo zadovoljiti domače povpraševanje, čeprav ima Velika Britanija z nakupom jeklenih plošč še zmeraj težave.

Lani je uvozila manj jeklenih izdelkov kakor predlanskim.

Zaradi zmanjšanja notranjega domačega povpraševanja v nekaterih deželah, ki izdelujejo jeklo, je lani narasla na prekomorskem trgu tudi konkurenca. Pač pa je Velika Britanija lani izvozila nekaj več jekla kakor predlanskim. Angleži so zadnja leta svoje jeklarne tehnike znatno izpopolnili. Zgradili so več plavžev, novih koksarn in topilnic. Nova topilnica v Shottonu izdelava zdaj na teden 16.000 ton jeklenih palic, ko bo dograjena tudi nova koksarna, pa, jih bo izdelala na leto že nad milijon. Angleška industrija jekla in železa je sklenila povečati do leta 1957/58 proizvodnjo surovega železa približno na 15.000.000 ton, jeklenih palic pa na 20.500.000 ton.

KUHALNIK

Svetovni odbor UNESCO za znanstvene raziskave priporoča izkoriščanje sončne toplote, da bi dobila cenen vir energije zlasti sušna področja Azije, Afrike in Južne Amerike. Naprava za izkoriščanje sončne toplote se je v Indiji že obnesla. Sestavljena je iz vbočenega zrcala, na katerem je pritrjen lonec. Naprava se vrti v krogu, da je zmeraj obrnjena proti soncu. Če je nebo jasno, lahko s to napravo skuhamo kosilo za vso družino. V našem denarju stane »sončni kuhalnik« kakih 6000 din. Strokovnjaki pravijo, da ni več daleč čas, ko bo lahko človeštvo izkoriščalo sončno toploto v najrazličnejše namene. Z njo bi lahko kurili celo plavžev in spreminjali morskno vodo v pitno.

»Zakaj nikoli ne delate, ko vstopim?«
»Ker imate gumijaste podplate, tovariš šef.«

Zakaj strune in žice brne

Njihovo brnjenje je baje zmeraj v zvezi s spremembo vremena

Ze v davnih časih so ljudje opazili, da napete strune na vetru harmonično zvane. Bizantijski pisec Evstahij je pisal o tem že v 12. stoletju. Na tem pojavu je zasnovano posebno, kitari podobno glasbilo »Eolova harfa«. Če to glasbilo izpostavimo zračnemu toku, na njem napete žice vibrirajo in slišati je zdaj močnejše, zdaj šibkejše tokove, kakor je pač zračni tok oziroma veter. Ime Eolova harfa izvira iz grške mitologije. Eol je bil grški bog in gospodar vetrov.

Brnenje telefonskih in brzojavnih žic slišimo zla-

sti razločno, če pritisnemo uho k brzojavnemu, drugu. Slišimo ga, tudi če veter sploh ne piha. Neki fizik se je ukvarjal s tem vprašanjem in prišel do spoznanja, da brnenje žic ni nujno odvisno od vetra. Žice brne močnejše pri nizki temperaturi, ker so bolj napete.

Fizik je opazoval dva voda, napeljana vsak v svojo smer — prvi v smeri sever-jug, drugi pa v smeri vzhod-zahod. Voda nikoli nista hkrati brnela enako močno. Močnejše brnenje ene ali drugega je bilo zmeraj v zvezi s spremembo vremena

v prihodnjih dneh. Če močnejše brne žice v smeri sever-jug, se obeta lepo vreme, če pa močnejše brne žice v smeri vzhod-zahod, se bo nebo pooblašilo in začelo bo deževati. Čim močnejše brne žice, tem prej se bo vreme spremenilo.

Brnenje žic spravljajo fiziki v zvezo z magnetizmom. Zemlja je pravzaprav velik elektromagnet, ki se vrti okrog svoje osi na svoji poti po vesoljstvu. Iz tega bi lahko sklepali, da so tudi magnetni pojavi kozmične narave. Tega vprašanja pa znanstveniki še niso do kra-